

บทที่ 4

อำนาจหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติและเจ้าพนักงานบางประเภทตามกฎหมายอื่น

นักวิชาการทางด้านกฎหมายของไทยท่านหนึ่งกล่าวว่า กฎหมายไทยมักจะบัญญัติให้อำนาจมาก่อนหน้าที่เสมอจึงเรียกรวมกันว่า “อำนาจหน้าที่” ซึ่งความจริงแล้ว ตัวหน้าที่จะต้องมาก่อนอำนาจ เพราะเจ้าพนักงานมีภารกิจที่ต้องกระทำอยู่ก่อน จึงมีอำนาจเกิดขึ้นเพื่อปฏิบัติการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามภารกิจ พร้อมทั้งได้เสนอว่า กฎหมายควรบัญญัติแยกให้ชัดเจนระหว่าง “หน้าที่” กับ “อำนาจ”(บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, เทปบันทึกภาพ, 4 มิถุนายน 2537) ดังนั้นในการศึกษาอำนาจหน้าที่เจ้าพนักงานในประเทศไทย จึงควรที่จะต้องเพิ่มพละความสำคัญในเรื่องหน้าที่ ในขณะที่เดียวกันก็ต้องมีการศึกษาการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานให้พอเหมาะพอควรและเป็นธรรม

ในบทนี้จะกล่าวถึงอำนาจหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติและอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานในกฎหมายอื่นที่น่าสนใจ เพื่อจะนำมาศึกษาเปรียบเทียบและตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในบางประเด็น ซึ่งเมื่อกล่าวถึงอำนาจหน้าที่ บุคคลทั่วไปหรือแม้แต่ในกฎหมายมักกล่าวรวมกันไป ผู้ศึกษาใครที่จะแยกศึกษา ดังนี้

4.1 อำนาจหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติ

พนักงานคุมประพฤติในที่นี้จะหมายถึง พนักงานคุมประพฤติผู้ใหญ่ตามพระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุมความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2522 ที่บัญญัติให้พนักงานคุมประพฤติปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งศาลยุติธรรมที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา แต่ไม่รวมถึงศาลคดีเด็กและเยาวชนหรือศาลเยาวชนและครอบครัวในปัจจุบัน ตามมาตรา 4

หน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติ กรมคุมประพฤติ สามารถแยกศึกษาได้เป็น 2 หน้าที่หลักตามพระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุมความประพฤติฯ มาตรา 6 คือการสืบเสาะและพินิจ กับการควบคุมและสอดส่อง(การคุมความประพฤติ) ดังนี้

4.1.1 การสืบเสาะและพินิจ

ในส่วนของการสืบเสาะและพินิจ ตามพระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุ้มครองความประพฤติฯ มาตรา 6 อนุมาตรา(1)ถึง(3) บัญญัติหน้าที่ไว้ให้พนักงานคุมประพฤติมีหน้าที่ ดังต่อไปนี้

“(1) สืบเสาะและพินิจเรื่องอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษา อบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของจำเลย ตลอดจนสภาพความผิด และเหตุอื่นอันควรปรานีตามที่ ศาลสั่ง เพื่อรายงานต่อศาล

(2) ส่งตัวจำเลยให้แพทย์ตรวจเกี่ยวกับสุขภาพทางร่างกาย และจิตใจ

(3) ทำรายงานและความเห็นเกี่ยวกับความสามารถของจำเลยว่าจะปรับปรุง แก้ไขหรือฟื้นฟูตนเองได้เพียงใดหรือไม่ ตลอดจนความต้องการของจำเลยเกี่ยวกับวิธีการคุ้มครองความประพฤติ”

จากบทบัญญัติของกฎหมาย พนักงานคุมประพฤติมีหน้าที่ในการแสวงหาข้อเท็จจริงและภูมิหลังทางสังคมของจำเลยก่อนศาลพิจารณาพิพากษาคดี โดยพนักงานคุมประพฤติเป็นผู้ดำเนินการตามคำสั่งศาล แล้วนำข้อเท็จจริงที่ได้มาประมวลทำรายงานเสนอต่อศาล พร้อมทั้งความเห็นและข้อเสนอแนะว่าควรจะดำเนินการอย่างไรกับจำเลยรายนั้น เพื่อศาลจะได้ใช้ประกอบดุลพินิจในการพิจารณาพิพากษาว่าจะใช้มาตรการใดกับจำเลยจึงจะเป็นการเหมาะสมโดยมีแนวปฏิบัติ(กรมคุมประพฤติ, 2536 : 15-26) ดังนี้

4.1.1.1 หลักการและวิธีการสืบเสาะและพินิจ

การสืบเสาะและพินิจนั้น ในการปฏิบัติงานจะยึดหลักการการแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำเลยอย่างถูกต้อง ดังนั้น ในการปฏิบัติงานจึงจำเป็นต้องใช้เทคนิคและวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องดังกล่าว เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการทำรายงานเสนอต่อศาล โดยยึดหลักในการปกปิดข้อเท็จจริงที่ได้จากการสืบเสาะและพินิจไว้เป็นความลับ ผู้อื่นจะล่วงรู้ไม่ได้ ทั้งนี้เพื่อมิให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ให้ข้อมูล เพราะหากไม่กระทำเช่นนั้นแล้วก็จะไม่ได้ความร่วมมือจากพยานอันเนื่องมาจากการเกรงกลัวว่าหากให้ความจริงใดแล้วอาจจะทำให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับความเสียหาย เกิดอันตราย หรือความไม่ปลอดภัยได้ และถือเป็นจรรยาบรรณของพนักงานคุมประเวทิดังปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุ้มครองความประพฤติ ตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2522 มาตรา 21 ซึ่งได้กำหนดบทลงโทษการเปิดเผยความลับโดยมิชอบของพนักงานคุมประพฤติไว้

4.1.1.2 คดีที่ศาลจะสั่งสืบเสาะและพินิจ

ตามพระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุ้มครองความประพฤติ ตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2522 มาตรา 11 วรรคแรก ได้บัญญัติไว้ความว่า ในคดีที่ปรากฏว่าจำเลยได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือ ปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อน แต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ ไม่ว่าเวลาใดก่อนมีคำพิพากษา ศาลมีอำนาจสั่งให้พนักงานคุมประพฤติสืบเสาะและพินิจ อายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของ จำเลย ตลอดจนสภาพความผิดและเหตุอันอันควรปรานี พร้อมทั้งความเห็นตาม มาตรา 6(3) แล้ว รายงานต่อศาลเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาได้

จะเห็นได้ว่าตามบทบัญญัติดังกล่าวจำกัดอำนาจศาลมิให้สั่งสืบเสาะและพินิจเฉพาะคดีที่ปรากฏ ต่อศาลว่าจำเลยเคยได้รับโทษจำคุกมาก่อน ซึ่งมีโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความ ผิดลหุโทษ นอกนั้นศาลมีอำนาจสั่งให้สืบเสาะและพินิจทุกคดี แต่ก็เป็นดุลพินิจของศาลที่จะสั่งหรือไม่ก็ได้

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 วรรคแรก ซึ่งบัญญัติ ว่า “ผู้ใดกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุก และในคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้นั้น ได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อน แต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดย ประมาท หรือความผิดลหุโทษ เมื่อศาลได้คำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษา อบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของผู้นั้น หรือสภาพความผิด หรือ เหตุอันอัน ควรปรานีแล้ว เห็นเป็นการสมควรศาลจะพิพากษาว่าผู้นั้นมีความผิด แต่รอการกำหนดโทษไว้หรือกำหนด โทษแต่รอการลงโทษไว้แล้วปล่อยตัวไป เพื่อให้โอกาสผู้นั้นได้กลับตัวเป็นพลเมืองดี ภายในระยะเวลาที่ ศาลกำหนด แต่ต้องไม่เกิน 5 ปี นับแต่วันที่ศาลพิพากษา โดยจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤติของ ผู้นั้นด้วยหรือไม่ก็ได้”

จะเห็นได้ว่าคดีที่ศาลมีอำนาจพิพากษารอการลงโทษ หรือรอการกำหนดโทษนั้น ต้องเป็นคดีที่ ไม่ปรากฏว่าผู้นั้นเคยได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือเคยได้รับโทษจำคุกแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำ โดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ดังกล่าว ประกอบกับปริมาณคดีที่เข้าสู่ศาล อัตรากำลังของพนักงานคุมประพฤติในแต่ละศาล ตลอดจนวัตถุประสงค์ ของการสืบเสาะและพินิจแล้ว ลักษณะคดีที่ศาลควรสั่งสืบเสาะและพินิจเป็นคดีต่อไปนี้

(1) เป็นคดีที่ศาลจะลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกิน 2 ปี คดีที่ศาลเห็นว่าจะลงโทษจำคุกจำเลยเกิน 2 ปี กฎหมายไม่ให้อำนาจศาลในการรอกการลงโทษ หรือรอกการกำหนดโทษ ดังนั้น แม้ศาลจะสั่งให้สืบเสาะและพินิจแต่ศาลก็ไม่สามารถพิพากษารอกการลงโทษ หรือรอกการกำหนดโทษได้ ซึ่งขัดกับวัตถุประสงค์ของการสืบเสาะและพินิจ นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบระหว่างประมาณคดีที่เข้าสู่ศาล และอัตรากำลังของพนักงานคุมประพฤติในแต่ละสำนักงานแล้ว พนักงานคุมประพฤติไม่สามารถที่จะสืบเสาะและพินิจที่เข้าสู่ศาลได้ทุกคดี จึงน่าจะมีข้อจำกัดในการสั่งสืบเสาะและพินิจ เฉพาะคดีที่อยู่ในเกณฑ์มาตรา 56 แห่งประมวลกฎหมายอาญาเท่านั้น

(2) เป็นคดีที่จำเลยได้ให้การรับสารภาพแล้ว เนื่องจากการสืบเสาะและพินิจมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติภูมิหลังของจำเลยครอบครัวทัศนคติ มูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิด ความหนักเบาของพฤติการณ์แห่งคดี แนวโน้มเกี่ยวกับพฤติกรรมของจำเลย เพื่อวิเคราะห์หาสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้จำเลยกระทำความผิด และเพื่อพิจารณาว่าสมควรจะนำวิธีการคุมความประพฤติมาใช้กับจำเลยหรือไม่ และถ้าสมควรจะใช้วิธีการอย่างไรจึงจะเหมาะสมกับจำเลยแต่ละราย การสืบเสาะและพินิจจึงมิได้มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งพิสูจน์ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดตามฟ้องหรือไม่

ดังนั้น คดีที่ควรจะสั่งสืบเสาะและพินิจจึงเป็นคดีที่จำเลยได้ให้การรับสารภาพว่าได้กระทำความผิดตามฟ้องแล้วส่วนในคดีที่จำเลยยังให้การปฏิเสธอยู่หลักกฎหมายถือว่าจำเลยยังบริสุทธิ์ ถ้ามีการสั่งให้สืบเสาะและพินิจย่อมอาจมีผลทำให้เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบในเชิงคดีได้ เพราะพนักงานคุมประพฤติเจ้าหน้าที่ของศาล หากการสืบเสาะและพินิจเป็นประโยชน์กับคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแล้ว ย่อมเป็นการยากที่ศาลจะพ้นจากคำครหาของฝ่ายที่เสียเปรียบ ไม่ว่าพนักงานคุมประพฤติจะปฏิบัติหน้าที่ได้สมบูรณ์เพียงใดก็ตาม นอกจากนี้พยานที่เกี่ยวข้องก็มักจะไม่ให้ความร่วมมือ และพยายามปกปิดข้อเท็จจริงเพื่อประโยชน์แก่รูปคดีของตน

อย่างไรก็ตาม ไม่มีบทกฎหมายใดที่ห้ามมิให้สืบเสาะและพินิจคดีที่จำเลยให้การปฏิเสธศาลย่อมมีอำนาจสั่งได้ โดยการจำกัดประเด็นการสืบเสาะไว้ในเรื่องที่ศาลต้องการทราบ เช่น นิสัย ความประพฤติ ประวัติครอบครัว บ้าน และสิ่งแวดล้อม ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับการพิสูจน์ความถูกต้องของจำเลย

4.1.1.3 วิธีการสั่ง

เมื่อศาลเห็นสมควรให้มีการสืบเสาะและพินิจในคดีใดแล้ว ศาลก็จะมีคำสั่งให้สืบเสาะและพินิจใน

รายงานกระบวนการพิจารณา จากนั้นจะมีคำสั่งให้สืบเสาะและพินิจถึงพนักงานคุมประพฤติโดยใช้แบบ ค.ป.1 นอกจากศาลจะมีคำสั่งให้พนักงานคุมประพฤติทำการสืบเสาะและพินิจตามแบบ ค.ป.1 แล้ว ศาลอาจมีคำสั่งอื่น ๆ ได้อีกในระหว่างทำการสืบเสาะและพินิจ เช่น

(1) เมื่อพนักงานคุมประพฤติทำรายงานการสืบเสาะ และพินิจเสนอต่อศาลแล้วศาลยังต้องการข้อเท็จจริงเพิ่มเติมก็มีอำนาจเรียกพนักงานคุมประพฤติไปสอบถาม หรือสั่งให้พนักงานคุมประพฤติทำการสืบเสาะและพินิจเพิ่มเติมในประเด็นหนึ่งได้ โดยใช้แบบ ค.ป.2

(2) ในระหว่างการสืบเสาะและพินิจ หากพนักงานคุมประพฤติมีความจำเป็นต้องเข้าไปในสถานที่ที่จำเลยอาศัยหรือทำงาน หรือมีความเกี่ยวข้องด้วยในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ตกถึงพระอาทิตย์ขึ้น พนักงานคุมประพฤติอาจยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลมีคำสั่งอนุญาต หากศาลเห็นสมควรตามคำร้องก็ให้สั่งโดยใช้แบบ ค.ป. 3

4.1.1.4 ระยะเวลาศาลสั่งให้ดำเนินการ

ปรากฏตามพระราชบัญญัติดำเนินการคุมความประพฤติ ตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2522 มาตรา 12 ว่า “เมื่อศาลสั่งให้พนักงานคุมประพฤตีสืบเสาะและพินิจข้อเท็จจริงตามมาตรา 11 ให้พนักงานคุมประพฤตีสืบเสาะและพินิจโดยไม่ชักช้า และให้ทำรายงานพร้อมกับความเห็นเสนอต่อศาลภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ศาลสั่ง แต่ถ้าไม่อาจทำให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ศาลจะอนุญาตให้ขยายเวลาต่อไปอีกเท่าที่จำเป็น แต่ไม่เกิน 30 วันก็ได้” จะเห็นได้ว่า ตามมาตราดังกล่าวกำหนดให้ส่งรายงานต่อศาลภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ศาลสั่ง อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติดังกล่าวก็เปิดโอกาสให้ขยายระยะเวลาการทำรายงานพร้อมความเห็นเสนอต่อศาลได้

กรณีจำเลยปฏิเสธ การสั่งให้สืบเสาะและพินิจก็จะเปลี่ยนแปลงไปตามข้อเท็จจริงนั้น ๆ เช่น ถ้าศาลสั่งให้สืบเสาะและพินิจภายหลังจากสืบพยานโจทก์ จำเลย เสร็จเรียบร้อยแล้ว ศาลอาจจะนัดฟังคำพิพากษาได้ แต่ถ้าศาลสั่งให้สืบเสาะและพินิจหลังจากสืบพยานโจทก์แล้ว ศาลอาจจะนัดสืบพยานจำเลยภายหลังจากได้รับรายงานสืบเสาะและพินิจ เป็นต้น

4.1.1.5 การเขียนรายงานการสืบเสาะและพินิจ

รายงานการสืบเสาะและพินิจเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสืบเสาะและพินิจ เป็นขั้นตอนที่พนักงานคุมประพฤติประมวลและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้มาจากการสืบเสาะแล้วสรุปเป็นข้อเท็จจริง

พร้อมทั้งเสนอความเห็นว่าจะใช้มาตรการใดจึงจะเหมาะสมกับจำเลยรายนั้น ไปยังศาลที่มีคำสั่งให้สืบเสาะและพินิจ ทั้งนี้ รายงานการสืบเสาะและพินิจดังกล่าวจะช่วยให้ศาลใช้ดุลพินิจในการพิพากษาคดีได้อย่างเหมาะสมกับจำเลยเป็นรายบุคคล และยังให้พนักงานคุมประพฤติที่ปฏิบัติงานด้านการควบคุมและสอดส่อง มีข้อมูลของผู้ถูกคุมความประพฤติอย่างละเอียดที่จะนำไปใช้ในการแก้ไขฟื้นฟูอย่างมีประสิทธิภาพ

4.1.1.6 รูปแบบรายงานการสืบเสาะและพินิจ

รูปแบบการเขียนรายงานการสืบเสาะและพินิจมีอยู่ด้วยกัน 3 รูปแบบ คือ

- (1) รูปแบบธรรมดา
- (2) รูปแบบโดยย่อ
- (3) รูปแบบอื่น ๆ

(1) การเขียนรายงานรูปแบบธรรมดา คือ การเขียนรายงานที่มีรายละเอียดต่าง ๆ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 และพระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุมความประพฤติ ตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2522 มาตรา 11 ซึ่งได้แก่ อายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษาอบรม ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของจำเลย ตลอดจนความผิดและเหตุอื่น อันควรปรานี แต่ได้นำรายละเอียดต่าง ๆ เหล่านี้มารวบรวมเป็นหัวข้อต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. สภาพความผิดและพฤติการณ์แห่งคดี
2. ประวัติเกี่ยวเนื่องกับพฤติการณ์แห่งคดี
3. ประวัติการกระทำความผิด
4. ประวัติครอบครัว
5. สถานภาพการสมรส
6. บ้านและสภาพแวดล้อม
7. การศึกษาและการประกอบอาชีพ
8. นิสัยและความประพฤติ
9. สุขภาพร่างกายและภาวะแห่งจิต
10. ความเห็น

อนึ่ง การเรียงตามหัวข้อดังกล่าวข้างต้นนี้ให้ยกเว้นคดียาเสพติดให้โทษ คือ ให้นำหัวข้อประวัติการเกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้โทษ (ประวัติเกี่ยวเนื่องกับพฤติการณ์แห่งคดี) มาใส่ไว้ในหัวข้อต่อจากหัวข้อนิสัยและความประพฤติ และให้ตัดหัวข้อประวัติการเกี่ยวเนื่องกับพฤติการณ์แห่งคดีในหัวข้อ 2 ออกสำหรับหัวข้อการเขียนรายงานดังกล่าว พงจะอธิบายได้โดยสังเขป ดังนี้

1. สภาพความผิดและพฤติการณ์แห่งคดี เป็นหัวข้อที่แสดงให้เห็นถึงความรุนแรงหนักเบาของข้อหา และเจตนาในการกระทำความผิดของจำเลย เพื่อศาลจะได้ใช้เป็นประโยชน์ในการพิจารณาพิพากษาคดี การเขียนสภาพความผิดและพฤติการณ์แห่งคดีแยกออกเป็น 2 กรณี คือ กรณีที่มีผู้เสียหาย และกรณีไม่มีผู้เสียหาย

1.1 กรณีมีผู้เสียหาย คือ กรณีที่เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาขึ้นผู้ใดได้รับความเสียหายอันเนื่องจากการกระทำความผิดดังกล่าวโดยมิได้เป็นผู้มีส่วนร่วมในการกระทำความผิด เช่น มิได้ร่วมมือหรือยินยอมให้กระทำความผิด ผู้นั้นเป็นผู้เสียหาย

1.2 กรณีไม่มีผู้เสียหาย การเขียนสภาพความผิดและพฤติการณ์แห่งคดีต้องอาศัยข้อมูลซึ่งได้จากจำเลย จำเลยร่วมคู่คดีหรือพยานอื่น ๆ หลักเกณฑ์การเขียนคำให้การของบุคคลดังกล่าวว่าจะเขียนรวมกันหรือแยกกัน ให้เขียนตามหลักเกณฑ์ในกรณีเช่นเดียวกับกรณีมีผู้เสียหายซึ่งได้กล่าวมาแล้ว

อนึ่ง ทั้งสองกรณีด้วยคำที่จำเลยให้การรับสารภาพในชั้นสอบสวนและในชั้นพิจารณาของศาลไม่จำเป็นต้องเขียนในรายงาน เพราะศาลทราบอยู่แล้ว แต่ถ้าจำเลยให้ถ้อยคำปฏิเสธต่อพนักงานคุมประพฤติก็ควรใส่เหตุผลด้วยว่ารับสารภาพเพราะอะไร

2. ประวัติเกี่ยวเนื่องกับพฤติการณ์แห่งคดี เป็นสิ่งสำคัญที่พนักงานคุมประพฤติต้องรายงานให้ศาลทราบ ทั้งนี้เพราะพฤติการณ์ในอดีตที่เกี่ยวกับพฤติการณ์แห่งคดีของจำเลยนี้ทำให้ศาลได้ทราบว่าจำเลยรายนี้เคยมีพฤติกรรมลักษณะเช่นนี้มาก่อนหรือไม่ เพราะจำเลยบางรายก็กระทำความผิดเช่นเดิม ซ้ำ ๆ กันจนมีลักษณะเหมือนเป็นนิสัย ดังนั้น ในการสอบปากคำจำเลยในเรื่องประวัติเองกับพฤติการณ์แห่งคดี พนักงานคุมประพฤติจะต้องสอบให้ละเอียดถี่ถ้วน เช่น

2.1 ประวัติการขับรถ ต้องรายงานให้ศาลทราบถึงประวัติการขับรถในอดีตของจำเลยว่าเริ่มขับรถเป็นตั้งแต่เมื่อใด ใครเป็นผู้สอน มีใบอนุญาตหรือไม่ หมดยุติหรือยัง เคยมีประวัติการขับรถเฉี่ยวชนผู้อื่นหรือไม่ เคยตีมสุราระหว่างการขับรถหรือไม่ และการกระทำความผิดกฎจราจร แต่ไม่ถูกดำเนินคดีที่ผ่านมา ฯลฯ

2.2 ประวัติการเกี่ยวข้องกับอาวุธปืน ต้องรายงานให้ศาลทราบถึงประวัติการเกี่ยวข้องกับอาวุธปืน เช่น ยิงอาวุธปืนเป็นเมื่อใด มีอาวุธปืนเป็นของตนเอง และมีใบอนุญาตถูกต้องหรือไม่ และเหตุใดจึงต้องพกพาอาวุธปืน เป็นต้น

2.3 ประวัติการเกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้โทษ ต้องรายงานผลให้ศาลทราบถึงประวัติการเกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้โทษอดีตของจำเลย ว่าจำเลยเคยเกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้โทษมาก่อนหรือไม่ ถ้าเคยมีประวัติการเกี่ยวข้องกับมาก่อน จำเลยเคยเสพยาเสพติดให้โทษชนิดใด ด้วยวิธีการอย่างไร เสพมานานแค่ไหน เคยเข้ารับการบำบัดรักษาอาการติดยาเสพติดให้โทษมาบ้างหรือไม่ ตลอดจนมีพฤติกรรมเกี่ยวกับการรับจ้างซื้อหรือจำหน่ายยาเสพติดให้โทษหรือไม่ ฯลฯ

อนึ่ง พนักงานคุมประพฤติต้องเก็บปัสสาวะตรวจหาสารเสพติดแล้วรายงานศาลไม่ว่าจะตรวจพบหรือตรวจไม่พบ ส่วนในคดีอื่นหากการสืบเสาะหรือด้อยค่าของจำเลยรับว่าเกี่ยวข้องกับสารเสพติด ก็ต้องรายงานผลให้ศาลทราบด้วย

3. ประวัติการกระทำความผิด เป็นการรายงานประวัติการกระทำความผิดของจำเลยในอดีตเท่าที่สามารถรวบรวมได้จากพยานบุคคล พยานเอกสาร ตลอดจนคำรับของจำเลยในการเขียนรายงาน ต้องระบุให้ชัดเจนว่า ประวัติการกระทำความผิดของจำเลยดังกล่าวได้มาจากที่ใด เช่น จากการตรวจสอบที่กองทะเบียนประวัติอาชญากร กองกำกับการวิทยากร กรมตำรวจกรมอัยการ หรือจากการสืบเสาะและพินิจของพนักงานคุมประพฤติ โดยประวัติการกระทำความผิดของจำเลยที่ได้จากการสืบเสาะและพินิจต้องแยกเขียนเป็นอีกส่วนหนึ่ง แต่จากการตรวจสอบที่ กรมตำรวจ และกรมอัยการ นั้น สามารถเขียนรวมกันหรือแยกกันแล้วแต่กรณี

แต่ข้อสำคัญในการเขียนรายละเอียดเกี่ยวกับประวัติการกระทำความผิดของจำเลยดังกล่าวข้างต้น ต้องคำนึงถึงความแน่นอนชัดเจนของพยานหลักฐาน และรายละเอียดในการตรวจสอบของพนักงานคุมประพฤติ เพื่อศาลจะได้สามารถใช้อประกอบในการชั่งน้ำหนักพยานได้ดียิ่งขึ้น

ในทางปฏิบัติ การตรวจประวัติการกระทำความผิดของจำเลย พนักงานคุมประพฤติจะเป็นผู้ พิมพ์ลายนิ้วมือจำเลยเพื่อส่งไปตรวจที่กองทะเบียนประวัติอาชญากร และตรวจดูลายสักต่าง ๆ ของจำเลยเพื่อหาข้อสันนิษฐานว่าจำเลยเคยต้องโทษจำคุกหรือไม่(กรมคุมประพฤติ, 2533 : 21-24)

4. ประวัติครอบครัว ข้อมูลส่วนนี้เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประวัติครอบครัวของจำเลยอันจะทำให้ทราบถึงสภาพความเป็นอยู่ในครอบครัวของจำเลยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน รวมตลอดถึงการพัฒนาการของจำเลยตั้งแต่วัยเด็ก และมีผู้ใดใกล้ชิดเกี่ยวข้องกับจำเลยหรือมีอิทธิพลในการผลักดันให้จำเลยกระทำ

ความผิดหรือไม่ และในทางตรงกันข้ามบุคคลดังกล่าวมีผู้ใดที่สามารถช่วยเหลือให้จำเลยกลับตนเป็นพลเมืองดีได้

5. สถานภาพการสมรส เป็นข้อมูลที่บอกถึงสถานภาพการสมรสของจำเลยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ข้อมูลส่วนนี้มีความสำคัญต้องรายงานให้ศาลทราบเพราะถ้าศาลจะใช้วิธีการคุมความประพฤติจำเลย นอกจากบิดามารดาของจำเลยแล้ว คู่สมรสของจำเลยที่อยู่กินกับจำเลย หรือความรับผิดชอบครอบครัวอาจมีส่วนช่วยยับยั้งไม่ให้จำเลยกระทำความผิดซ้ำอีกก็ได้ และในขณะเดียวกันความแตกแยกในชีวิตสมรสก็อาจจะมีส่วนผลักดันให้จำเลยกระทำความผิดได้เช่นเดียวกัน

6. บ้านและสภาพแวดล้อม ข้อมูลในส่วนนี้จะแสดงให้เห็นถึงสภาพบ้านและสิ่งแวดล้อมที่จำเลยพักอาศัยอยู่ อันจะทำให้ศาลทราบถึงสาเหตุในการกระทำความผิดนั้น สภาพแวดล้อมมีส่วนผลักดันหรือไม่อย่างไร และถ้าศาลจะใช้วิธีการคุมความประพฤติ สภาพแวดล้อมเอื้ออำนวยต่อการให้จำเลยกลับตนเป็นพลเมืองดีหรือไม่

7. การศึกษาและการประกอบอาชีพ ในหัวข้อนี้เป็นการเขียนรวมกันระหว่างการศึกษากับการประกอบอาชีพ เพราะมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน

การศึกษานั้นจะเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงวุฒิภาวะหรือระดับสติปัญญาของจำเลย ตลอดจนทำให้ทราบถึงพฤติกรรมต่าง ๆ ในระหว่างการศึกษาล่าเรียน เพราะสิ่งเหล่านี้จะแสดงให้เห็นว่าจำเลยมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือไม่

ส่วนการประกอบอาชีพก็จะเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงฐานะทางเศรษฐกิจและความรับผิดชอบในครอบครัวของจำเลย เพราะปัญหาทางเศรษฐกิจก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนผลักดันให้จำเลยกระทำความผิดขึ้นได้เช่นกัน

8. นิสัยและความประพฤติ นิสัยและความประพฤตินี้เป็นการแสดงให้เห็นภาพรวมบุคลิกภาพของจำเลยว่าเป็นบุคคลเช่นไร ทั้งในส่วนที่จำเลยชอบกระทำจนชินเป็นนิสัย และในส่วนที่จำเลยเคยกระทำหรือเคยปฏิบัติทั้งในส่วนดีและไม่ดี เช่น เป็นบุคคลที่มีความขยันมีมนุษยสัมพันธ์ดี ชอบดื่มสุราเป็นประจำ ไม่มีความเป็นผู้นำหรือคล้อยตามผู้อื่นง่าย เป็นต้น

9. สุขภาพร่างกายและภาวะแห่งจิต เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้จำเลยกระทำความผิดได้ เพราะความพิการทางร่างกายและจิตใจล้วนแต่เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้จำเลยกระทำความผิดได้ เพราะความพิการทางร่างกายและจิตใจล้วนแต่เป็นสิ่งผลักดันให้จำเลยกระทำความผิด เช่น จำเลยที่เป็นโรคลมชักหรือโรคประสาท อาจจะกระทำความผิดลงไปโดยที่ตนเองไม่รู้ตัว เป็นต้น การจะวิเคราะห์สุขภาพร่างกาย

และภาวะแห่งจิตนี้ ควรจะประเมินตามหลักวิชาการโดยแพทย์หรือจิตแพทย์ มิใช่พนักงานคุมประพฤติเป็นผู้ประเมินเอง ยกเว้นแต่คดีไม่สำคัญนัก

10. ความเห็น เป็นส่วนที่สำคัญยิ่งส่วนหนึ่งของรายงานการสืบเสาะและพินิจ มีลักษณะเป็นความเห็นเชิงวิเคราะห์ ซึ่งประกอบด้วยเหตุผลที่ได้จากการประมวลและวิเคราะห์ข้อเท็จจริงทั้งหมดเกี่ยวกับจำเลย จากการสืบเสาะตามวิชาชีพของพนักงานประพฤติดังมีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากการสรุปข้อเท็จจริงโดยทั่วไป เนื่องจากต้องเชื่อมโยงความชำนาญตามวิชาชีพประกอบการพินิจวิเคราะห์อย่างรอบคอบ เพื่อให้เห็นพฤติกรรมของจำเลยในอดีตและแนวโน้มในอนาคตอย่างต่อเนื่องกัน

ความเห็นที่พนักงานคุมประพฤติจะเสนอต่อศาลมี 3 แนวทางดังนี้ คือ

10.1 วิธีการคุมความประพฤติน่าจะไม่ได้ผลหรือไม่เหมาะสมกับจำเลย พนักงานคุมประพฤติจะเสนอความเห็นนี้เมื่อเห็นว่า โอกาสที่จำเลยจะแก้ไขกลับตนเป็นพลเมืองดีได้มีน้อยมาก แต่โอกาสที่จำเลยจะหวนกลับไปกระทำความผิดมีมาก

10.2 วิธีการคุมความประพฤติน่าจะเหมาะสมกับจำเลยโดยเห็นว่า การกระทำ ความผิดของจำเลยไม่ถึงขั้นเป็นภัยต่อสังคมอย่างร้ายแรง หรือจำเลยไม่เคยมีประวัติเสียหายมาก่อน จึงควรได้รับโอกาสแก้ไขตนเองสักครั้งหนึ่ง ในกรณีเช่นนี้ พนักงานคุมประพฤติจะเสนอเงื่อนไขและแนวทางการแก้ไขที่เหมาะสมกับจำเลยเป็นรายบุคคลต่อท้ายความเห็นด้วยเพื่อประกอบดุลพินิจของศาลในการกำหนดเงื่อนไขขั้นสุดท้ายต่อไป

10.3 สรุปข้อเท็จจริง คือ การเสนอความเห็นเชิงวิเคราะห์พฤติการณ์แห่งคดีและพฤติกรรมของจำเลย เพื่อให้ศาลใช้ดุลพินิจในการพิพากษาคดีตามที่ศาลเห็นสมควรเป็นกรณีก้ำกึ่ง ซึ่งยากที่จะตัดสินใจให้ความเห็นไปในทาง 10.1 หรือ 10.2 ได้

(2) การเขียนรายงานรูปแบบโดยย่อ เป็นการเขียนรายงานอีกรูปแบบหนึ่งแต่เป็นการเขียนย่อสรุปจากรูปแบบธรรมดาเหลือเพียง 5 หัวข้อ เนื่องจากคดีบางประเภทศาลอาจต้องโอนคดีไปยังศาลเยาวชนและครอบครัว หรือ ศาลไม่อาจใช้วิธีการรอกการลงโทษ หรือรอกการกำหนดโทษได้ หรือไม่เหมาะสมที่จะใช้วิธีการคุมความประพฤติ ซึ่งในคดีดังกล่าวเหล่านี้สามารถเขียนรายงานเสนอศาลเพียง 5 หัวข้อ ประกอบกับหลักฐานที่แนบไว้กับรายงาน ก็เพียงพอที่จะให้ศาลดำเนินการรับจำเลยได้ ดังนั้น การเขียนรายงานตามรูปแบบธรรมดาซึ่งมีรายละเอียดครบถ้วนจึงไม่มีความจำเป็น โดยพอจะจำแนกคดีประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. คดีที่จำเลยเป็นเด็กหรือเยาวชน
2. คดีที่ไม่ได้รับประโยชน์ตามพระราชบัญญัติล้างมลทิน
3. คดีที่จำเลยเคยต้องโทษจำคุก และได้รับประโยชน์ตามพระราชบัญญัติ ล้างมลทิน แต่จำเลยมีความประพฤติเสียหาย จึงไม่เหมาะสมที่จะคุ้มครองความประพฤติ

ในกรณีจังหวัดที่มีศาลเยาวชนและครอบครัวเปิดทำการแล้ว ในเขตความรับผิดชอบของสำนักงานคุมประพฤติ ให้พนักงานคุมประพฤติเขียนรายงานสืบเสาะอย่างย่อ และถ้าจังหวัดใดยัง ไม่มีศาลเยาวชนและครอบครัวให้เขียนรายงานตามรูปแบบธรรมดา และถ้าหากเขตความรับผิดชอบของสำนักงานคุมประพฤติไม่มีศาลเยาวชนและครอบครัว แต่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่า ภูมิสำเนาจริงของจำเลยมีศาลเยาวชนและครอบครัวเปิดทำการแล้ว ให้พนักงานคุมประพฤติเขียนรายงานรูปแบบโดยย่อ

(3) การเขียนรายงานรูปแบบอื่น ๆ คือ การเขียนรายงานสืบเสาะและพินิจอีกลักษณะหนึ่ง นอกเหนือจากการเขียนรายงานตามรูปแบบธรรมดา และรูปแบบโดยย่อ อันเนื่องมาจากปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งสามารถรวบรวมกรณีต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. กรณีไม่ได้รับความร่วมมือจากจำเลยหรือพยาน
2. กรณีจำเลยเสียชีวิตในระหว่างการสืบเสาะ
3. กรณีการรายงานสืบเสาะและพินิจเพิ่มเติม
 - ก. ศาลสั่งให้สืบเสาะและพินิจเพิ่มเติม
 - ข. สำนักงานคุมประพฤตรายงานผลการสืบเสาะให้ศาลทราบเพิ่มเติม

อนึ่ง ในการเขียนรายงานรูปแบบอื่น ๆ ให้พนักงานคุมประพฤติกล่าวำนำ เพื่อให้ศาลทราบถึงสาเหตุที่ไม่สามารถรายงานตามรูปแบบธรรมดา

4.1.2 การควบคุมและสอดส่องหรือการคุ้มครองความประพฤติ

การควบคุมและสอดส่องหรือการคุ้มครองความประพฤติ (Supervision) เป็นกระบวนการเนื่องมาจากศาลได้ใช้ดุลพินิจในการพิพากษาผู้กระทำผิดแล้วว่า บุคคลนั้นยังไม่สมควรได้รับโทษจำคุกและการแก้ไขบำบัดผู้กระทำผิดในชุมชนจะได้ผลดีกว่า โดยเป็นประโยชน์ทั้งต่อตัวผู้กระทำผิดและต่อสังคมด้วย

ในมาตรา 6 อนุมาตรา (4) ถึง (6) ตามพระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุ้มครองความประพฤติฯ จะเป็นบทกำหนดหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติในการสอดส่องผู้ถูกคุมความประพฤติ โดยให้ดำเนินการ

“(4) สอดส่อง สอบถาม แนะนำ ช่วยเหลือ และตักเตือนผู้ถูกคุมความประพฤติในเรื่องความประพฤติและการประกอบอาชีพ

(5) สอดส่องผู้ถูกคุมความประพฤติในการปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด

(6) ทำรายงานและความเห็นเกี่ยวกับความประพฤติ การประกอบอาชีพ และพฤติการณ์ของผู้ถูกคุมความประพฤติเพื่อเสนอต่อศาล

(7) ทำหน้าที่อื่นเกี่ยวกับการคุมความประพฤติตามที่ศาลเห็นสมควร”

กระบวนการสอดส่องสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้(กรมคุมประพฤติ, 2533 : 100-105)

4.1.2.1 เทคนิคในการควบคุมและสอดส่อง

การควบคุมและสอดส่องหรือการคุมความประพฤติ เป็นวิวัฒนาการของการลงโทษผู้กระทำผิด ในแนวทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitation) ซึ่งถือว่าพฤติกรรมของคนเป็นผลจากเหตุต่าง ๆ ที่มีมาก่อน ผู้กระทำผิดที่มีได้มีสันดานเป็นโจรผู้ร้ายแต่กระทำผิดไปเพราะเหตุจากสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัว ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ตลอดจนความประมาทเลินเล่อ จึงได้รับการแก้ไขพฤติกรรมนั้น ๆ ให้เปลี่ยนแปลงไปในแนวทางที่เข้ากับบรรทัดฐานของสังคม คือ ให้ผู้กระทำผิดกลับตนเป็นพลเมืองดีได้

การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูโดยใช้วิธีคุมความประพฤติต้องอาศัยหลักพฤติกรรมศาสตร์ และหลักมนุษยธรรม ซึ่งจะใช้เทคนิคต่าง ๆ เช่น การให้คำปรึกษาแนะนำตามหลักจิตวิทยา การบำบัดทางการแพทย์ การให้การศึกษา การฝึกอาชีพ การอบรมศีลธรรม ตลอดจนการให้การสงเคราะห์ในด้านต่าง ๆ ทุกรูปแบบ การคุมความประพฤตินอกจากจะมุ่งแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมผู้กระทำผิดและเป็นการป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมแล้ว ยังเป็นการให้ผู้กระทำผิดได้มีโอกาสตอบแทนสังคมเพื่อทดแทนการทำความผิดลงไปได้อีกด้วย

การจะแก้ไขหรือปรับพฤติกรรมของผู้กระทำผิดแต่ละรายให้มีพฤติกรรมเป็นที่ยอมรับหรือเข้ากับบรรทัดฐานของสังคมได้นั้น พนักงานคุมประพฤติควรมีความเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลกล่าวคือ ผู้ถูกคุมความประพฤติแต่ละรายจะมีพื้นฐานบุคลิกภาพต่างกัน ซึ่งการแบ่งประเภทของกลุ่มคนเพื่อพัฒนาตามหลักพฤติกรรมศาสตร์สามารถแบ่งกลุ่มคนได้เป็น 4 ประเภทใหญ่ๆ คือ

(1) ประเภทหัวก้าวหน้าหรือมีความคิดริเริ่มใหม่ ๆ (Innovator) คือ บุคคลที่มีความคิดอ่านฉลาดเฉลียว ช่างคิดค้น เมื่อได้รับการชี้แนะเพียงเล็กน้อยก็สามารถเข้าใจมองเห็นหนทางและนำไปปฏิบัติได้ บุคคลประเภทนี้เปรียบเสมือนกับบัวเหนือน้ำ

(2) ประเภทรับได้ไว (Early Adopter หรือ Early Majority) บุคคลกลุ่มนี้จะรับรู้และปฏิบัติในสิ่งที่เรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว เปรียบเสมือนบัวปริมน้ำ

(3) ประเภทรับได้ช้า (Late Adopter หรือ Late Majority) กลุ่มนี้เป็นบุคคลประเภทที่รับรู้และปฏิบัติในสิ่งที่เรียนรู้ได้ช้า เปรียบเสมือนบัวใต้น้ำ

(4) ประเภทล่าหลัง (Laggard) เป็นพวกที่ไม่ยอมรับหรือไม่รับรู้คำแนะนำใด ๆ เคยประพฤติปฏิบัติอย่างไรก็จะคงเป็นอยู่เช่นนั้น ไม่ยอมเปลี่ยนแปลงซึ่งเปรียบเสมือนในดง

การแบ่งประเภทของกลุ่มคนดังกล่าวสามารถนำมาเป็นแนวทางกว้าง ๆ ในการแก้ไขผู้ถูกคุมความประพฤติ กล่าวคือ ผู้ถูกคุมความประพฤติที่มีลักษณะอยู่ในประเภทที่ 1 และประเภทที่ 2 พนักงานคุมประพฤติให้คำแนะนำตักเตือนเพียงเล็กน้อยหรือช่วยเหลือในเรื่องจำเป็นบ้าง ผู้ถูกคุมความประพฤติสองกลุ่มนี้ก็สามารถปฏิบัติตามและแก้ไขปัญหาหรือปรับพฤติกรรมของตนเองให้เข้ากับบรรทัดฐานของสังคมได้ ส่วนผู้ถูกคุมความประพฤติที่มีลักษณะ ในประเภทที่ 3 พนักงานคุมประพฤติจะต้องเอาใจใส่ดูแลแก้ไขฟื้นฟูอย่างใกล้ชิด ตลอดจนระดมทรัพยากรต่าง ๆ เข้ามาช่วยเหลือเพื่อให้เขาสามารถกลับตนเป็นพลเมืองดีได้ในที่สุด ซึ่งอาจใช้เวลานานพอสมควรแก่ผู้ถูกคุมความประพฤติที่เข้าลักษณะ ประเภทที่ 4 จะเป็นพวกที่มีพฤติกรรมต่อต้านสังคมไม่ยอมรับกฎระเบียบ และไม่สนใจปฏิบัติตามเงื่อนไขของศาล ตลอดจนคำแนะนำตักเตือนของพนักงานคุมประพฤติ ผู้ถูกคุมความประพฤติประเภทนี้ไม่สามารถแก้ไขด้วยวิธีคุมความประพฤติได้ พนักงานคุมประพฤติจะต้องรายงานให้ศาลทราบเพื่อนำตัวไปลงโทษ และเพื่อไม่ให้เสียเวลาในการที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้ถูกคุมความประพฤติกลุ่มที่สามารถแก้ไขได้

ในการปรับพฤติกรรมของผู้ถูกคุมความประพฤติให้อยู่ในกฎระเบียบข้อบังคับของกฎหมายเพื่อไม่ให้ก่อความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่นนั้น พนักงานคุมประพฤติควรจำแนกกลุ่มผู้ถูกคุม

ความประพฤติ และควรวิเคราะห์ถึงสาเหตุการกระทำผิดของผู้ถูกคุมความประพฤติ ตลอดจนศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ที่เป็นผลจากการตอบโต้กับสิ่งแวดล้อม หรือเป็นผลเนื่องมาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน หากพนักงานคุมประพฤติสามารถแก้ไขหรือควบคุมเหตุการณ์นั้นได้ หรือให้การเรียนรู้ใหม่ที่ถูกต้องก็จะสามารถปรับพฤติกรรมของผู้ถูกคุมความประพฤติได้

4.1.2.2 การควบคุมและสอดส่อง

อาจพิจารณาความหมายได้เป็น 2 ด้านคือ

4.1.2.2.1 ด้านกฎหมาย เป็นการใช้อำนาจตามกฎหมาย โดยมีพนักงานคุมประพฤติเป็นผู้คอยควบคุมมิให้ผู้ถูกคุมความประพฤติละเมิดเงื่อนไขของศาล หรือกระทำผิดขึ้นใหม่ โดยผู้ถูกคุมความประพฤติต้องไปรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติภายในระยะเวลาและภายใต้เงื่อนไขที่ศาลกำหนดหากผู้ถูกคุมความประพฤติฝ่าฝืนเงื่อนไขหรือกระทำผิดขึ้นใหม่ ผู้ถูกคุมความประพฤติจะถูกดำเนินการตามกฎหมาย โดยศาลจะกำหนดโทษหรือนำโทษที่รอไว้มาลงต่อไป

4.1.2.2.2 ด้านสังคมจิตวิทยา เป็นการแก้ไขบำบัดผู้กระทำผิดไม่ใช่อาชญากรโดยนัยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรม ให้อยู่ในบรรทัดฐานของสังคม โดยพนักงานคุมประพฤติจะคอยดูแลสอดส่อง ช่วยเหลือด้านวิธีการต่าง ๆ โดยใช้หลักจิตวิทยาและสังคมสงเคราะห์เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน

การควบคุมและสอดส่องที่เป็นการแก้ไขบำบัดนั้นประกอบด้วยกระบวนการ 3 ขั้นตอนคือ

(1) การสอดส่องดูแล คือ การไปติดต่อกับผู้ถูกคุมความประพฤติและครอบครัวของเขา ตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อทราบข้อมูลและความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของผู้ถูกคุมความประพฤติและเพื่อจะได้ทราบว่าคุมประพฤติดำเนินไปได้ผลอย่างไร

(2) การให้บริการ คือ การนำทรัพยากรในชุมชนอันได้แก่ องค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน เช่น องค์กรทางศาสนา สถานพยาบาล สถานบริการจัดหางานสถานศึกษา ตลอดจนองค์กรสาธารณกุศล เข้ามาสนับสนุนการแก้ไขฟื้นฟูผู้ถูกคุมความประพฤติรวมทั้งอาจให้ความช่วยเหลือถึงครอบครัวของเขาด้วยตามความจำเป็นและความเหมาะสม

(3) การให้คำแนะนำปรึกษา พนักงานคุมประพฤติจะเป็นผู้แนะนำแนวทางแก้ไขปัญหา และแนวทางการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างปกติสุข ให้แก่ผู้ถูกคุมความประพฤติและครอบครัว โดยพนักงาน

คุมประพฤติจะเสนอแนะแนวทางให้ แต่การตัดสินใจควรขึ้นอยู่กับผู้ถูกคุมประพฤติ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ถูกคุมประพฤติเรียนรู้ที่จะแก้ไขปัญหาและดำรงชีวิตต่อไปได้ด้วยตนเองเมื่อพ้นการคุมประพฤติแล้ว

เนื่องจากการควบคุมและสอดส่องมีความหมายและวัตถุประสงค์ที่มุ่งทั้งในแง่การควบคุมทางสังคมหรือการบังคับใช้ทางกฎหมาย ที่ผู้ถูกคุมประพฤติจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนดในขณะเดียวกันก็เป็นการให้ความช่วยเหลือผู้ถูกคุมประพฤติด้วย วิธีการต่าง ๆ ซึ่งบางครั้งการดำเนินงานใน 2 บทบาทนี้มีความขัดแย้งกัน ดังนั้น ผู้ที่ปฏิบัติงานต้องมีความเข้าใจบทบาททั้ง 2 ด้าน ไม่ยึดติดกับบทบาทหนึ่ง เพื่อให้การควบคุมและสอดส่องดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4.1.2.3 หลักการและวิธีการควบคุมและสอดส่อง

กรณีที่ศาลสั่งให้คุมคุมประพฤติจำเลยอาจกระทำได้โดยผ่านการสืบเสาะหรือไม่ก็ได้เนื่องจากกฎหมายมิได้บัญญัติห้ามไว้ แต่การคุมคุมประพฤติผู้กระทำผิดที่ผ่านการสืบเสาะจะพ้นการคุมคุมประพฤติด้วยดีในอัตราที่สูงกว่ามาก(สุพจน์ สุโรจน์, 2529 : 631)

ดังนั้น หากจำเลยถูกคุมคุมประพฤติโดยผ่านการสืบเสาะมาแล้วการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับตัวจำเลยไม่จำเป็นต้องมีกระบวนการที่ซับซ้อน แต่ถ้าวหากศาลสั่งคุมคุมประพฤติโดยไม่ผ่านการสืบเสาะพนักงานคุมประพฤติจะต้องหาข้อมูลประวัติ ภูมิหลังของผู้นั้นโดยกระบวนการเช่นเดียวกับการสืบเสาะ

ในการปฏิบัติงานควบคุมและสอดส่องพนักงานคุมประพฤติจะต้องแสดงบทบาททั้ง 2 ด้านดังกล่าวแล้ว สำหรับบทบาทในการเป็นผู้บังคับใช้กฎหมาย พนักงานคุมประพฤติก็จะถือหลักการควบคุมดูแลให้ผู้ถูกคุมประพฤติปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ได้แก่ การมารายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติ การทำงานบริการสาธารณประโยชน์ให้แก่ชุมชน และพนักงานคุมประพฤติจะคอยควบคุมดูแลไม่ให้ผู้ถูกคุมประพฤติละเมิดเงื่อนไขอื่น ๆ เช่น การห้ามดื่มสุรา ห้ามเสพยาเสพติด ห้ามเข้าสถานที่ที่กำหนด ฯลฯ วิธีการที่พนักงานคุมประพฤติใช้ได้แก่ การชี้แจงข้อเท็จจริง การตักเตือน โดยการใช้อำนาจทางกฎหมาย บังคับ

4.1.2.4 หลักการในการปฏิบัติงานควบคุมและสอดส่อง

ในการปฏิบัติงานควบคุมและสอดส่องที่ตั้น พนักงานคุมประพฤติต้องอาศัยหลักการในการปฏิบัติงาน (สำนักงานคุมประพฤติกลาง, 2533 : 105) ดังนี้

1. หลักการยอมรับ หมายถึง การยอมรับว่าผู้ถูกคุมฯ เป็นมนุษย์คนหนึ่ง มีศักดิ์ศรีมีความต้องการ และมีความสามารถในตัวเองไม่มากก็น้อย
2. หลักการในเรื่องปัจเจกบุคคล พนักงานคุมประพฤติควรเข้าใจว่ามนุษย์ทุกคนมีลักษณะเฉพาะตัว มีความแตกต่างกันในเรื่องรูปร่าง หน้าตา ลักษณะท่าทาง นิสัย ความประพฤติ อารมณ์ ความรู้สึก และความสามารถ ฯลฯ ดังนั้น ในการช่วยเหลือแก้ไขฟื้นฟูผู้ถูกคุมความประพฤติแต่ละรายย่อมมีความแตกต่างกันไป แม้การกระทำคามผิดประเภทเดียวกัน แต่ควรได้รับการแก้ไข พัฒนาตามความเหมาะสมเป็นรายบุคคล
3. หลักการไม่ตำหนิตัวคนเดียว แม้ว่าผู้ถูกคุมความประพฤติจะมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม พนักงานคุมประพฤติก็น่าควรประณามติเตียนการกระทำของเขา เพราะในช่วงชีวิตหนึ่งบุคคลอาจเลือกทางเดินหรือประพฤติตนผิดพลาดได้ พนักงานคุมประพฤติควรพยายามเข้าใจปัญหาและการกระทำของเขา
4. หลักการตัดสินใจด้วยตนเอง ในระบอบประชาธิปไตย ทุกคนมีสิทธิในการเลือกแนวทางการดำเนินชีวิตด้วยตนเอง พนักงานคุมประพฤติควรเป็นเพียงผู้ชี้แนะเท่านั้น ข้อยกเว้นสำหรับหลักการนี้ได้แก่ ในกรณีของผู้เยาว์หรือผู้มีความบกพร่องทางจิต และกรณีที่การตัดสินใจของผู้ถูกคุมความประพฤติอาจก่อให้เกิดอันตรายหรือกระทบกระเทือนต่อบุคคลอื่น
5. หลักการเก็บรักษาความลับ ผู้มีปัญหาทุกคนย่อมไม่ต้องการให้เรื่องราวของตนเองเป็นที่เปิดเผยล่วงรู้ถึงบุคคลอื่น ดังนั้น พนักงานคุมประพฤติจำเป็นต้องรักษาความลับของผู้ถูกคุมความประพฤติ ไม่นำไปเปิดเผย ยกเว้นกรณีเกี่ยวกับการปรึกษาทางวิชาการเพื่อประโยชน์ของผู้ถูกคุมความประพฤติ
6. หลักการรู้จักบทบาทของตนเอง พนักงานคุมประพฤติจะต้องระลึกถึงบทบาทของตนเองอยู่ตลอดเวลา และจะต้องแสดงบทบาทที่เหมาะสมทั้งในฐานะเป็นผู้ควบคุมและเป็นผู้แก้ไขรวมทั้งต้องพยายามใช้ความรู้ ทักษะและเทคนิคต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานคุมประพฤติบรรลุตามวัตถุประสงค์สูงสุดตลอดจนไม่ใช้อำนาจหน้าที่ไปในทางที่มีชอบหรือหวังผลประโยชน์แห่งตน
7. หลักการมีส่วนร่วม พนักงานคุมประพฤติจะต้องให้โอกาสและกระตุ้นให้ผู้ถูกคุมความประพฤติมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหของเขา โดยรับฟังความคิดเห็นและให้เขารับรู้ถึงแผน

การช่วยเหลือในบางส่วน รู้จักคิดแก้ไขปัญหาของตนเอง เพื่อให้เขาสามารถ ดำเนินชีวิตอย่างปกติชนต่อไปได้เมื่อพ้นจากการคุมประพฤติแล้ว

หลักการทั้ง 7 ข้อข้างต้น ความจริงแล้วก็คือ หลักการทางสังคมสงเคราะห์ เพราะดังที่กล่าวแล้วในเรื่องบทบาทของพนักงานคุมประพฤติในบทที่ 3 ว่าพนักงานคุมประพฤติทำหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่สวัสดิการหรือผู้แก้ไขบำบัดด้วย จึงเห็นได้ว่า การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติเป็นความสามารถในการนำเอาวิชาความรู้ทั้งศาสตร์และศิลป์มาประยุกต์ใช้(วารุณี เกิดฉาย, 2527 : 103)

ในส่วนของเงื่อนไขการคุมความประพฤติ การกระบวนกรเตือนและการเพิกถอนการคุมความประพฤติเมื่อผู้ถูกคุมความประพฤติฝ่าฝืนเงื่อนไขได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 3 หัวข้อที่ 3.4-3.6 ซึ่งในกระบวนกรเพิกถอนการคุมประพฤติ จะต้องมึหลักการคุ้มครองสิทธิผู้ถูกคุมความประพฤติ เช่น การให้โอกาสผู้ถูกคุมความประพฤติอธิบายข้อเท็จจริง เพื่อให้ศาลได้รับทราบข้อเท็จจริงที่ถูกต้องก่อนการออกคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่ง(แวมณี พวงน้อย, 2536 : 163)

4.1.3 อำนาจของพนักงานคุมประพฤติ

พนักงานคุมประพฤตมีอำนาจตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุมความประพฤติฯ ดังนี้

“มาตรา 7 ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานคุมประพฤติ มีอำนาจดังต่อไปนี้ อีกด้วย คือ

(1) เข้าไปในสถานที่ที่จำเลยหรือผู้ถูกคุมความประพฤติอาศัยหรือทำงานหรือมีความเกี่ยวข้องกับตัวในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก และสอบถามบุคคลซึ่งอยู่ในสถานที่นั้นเกี่ยวกับกรณีที่ระบุไว้ในมาตรา 6

(2) เรียกบุคคลที่สามารถให้ข้อเท็จจริง เกี่ยวกับกรณีที่ระบุไว้ในมาตรา 6 พบและสอบถามหรือปฏิญาณตน และให้ถ้อยคำ

(3) สั่งให้เจ้าของ หรือผู้ครอบครองส่งวัตถุหรือเอกสาร อันจะใช้เป็นพยานหลักฐานเกี่ยวกับกรณีที่ระบุไว้ในมาตรา 6”

นอกจากนี้ยังบัญญัติให้พนักงานคุมประพฤติเป็นเจ้าพนักงาน ตามมาตรา 10 ของกฎหมายฉบับเดียวกันที่ว่า “ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานคุมประพฤติเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา”

บทบัญญัติในมาตรา 7 อนุมาตรา (1)-(3) ที่กล่าวถึง การเข้าไปในสถานที่พักอาศัยหรือสถานที่ทำงาน ของจำเลยหรือผู้ถูกคุมประพฤติ การเรียกบุคคลมาให้ข้อเท็จจริง และการสั่งให้บุคคลส่งวัตถุหรือเอกสารเพื่อใช้เป็นพยานหลักฐาน เป็นบทบัญญัติที่ค่อนข้างชัดเจนในการให้อำนาจพนักงานคุมประพฤติ โดยไม่จำเป็นต้องตีความแต่อย่างใด

อย่างไรก็ตาม กฎหมายมิได้ให้อำนาจพนักงานคุมประพฤติดังเช่นพนักงานสอบสวน ซึ่งแต่เดิมผู้ร่างกฎหมายเมื่อปี พ.ศ. 2522 ได้มองบทบาทของพนักงานคุมประพฤติในฐานะผู้ช่วยเหลือแก้ไข มิใช่เป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ ประกอบกับขณะนั้น งานคุมประพฤติผู้ใหญ่นั้นเป็นงานที่ใหม่มากในกระบวนการยุติธรรมของไทย ผู้ร่างจึงกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานอย่างกว้าง ๆ โดยยังไม่ให้อำนาจมากเกินไป เพื่อรอดูผลการปฏิบัติของพนักงานคุมประพฤติต่อไป และถ้าหากมีความจำเป็นต้องแก้ไขอำนาจส่วนนี้ก็สามารถที่จะกระทำได้แต่สิ่งที่ต้องคำนึงถึงก็คือ หลักการของงานคุมประพฤติที่มุ่งแก้ไขและช่วยเหลือ มิใช่ยึดการใช้อำนาจแต่เพียงอย่างเดียว(อรรถนิติ ดิษฐอำนาจ, สัมภาษณ์, 15 กุมภาพันธ์ 2539)

เมื่อกาลเวลาได้ล่วงเลยมาถึง 17 ปีนับแต่ได้มีการตรากฎหมายคุมประพฤติ สภาพการณ์ทางสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปมากจนเกิดข้อจำกัดในการใช้กฎหมายดังกล่าวบางประการอันเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงาน จึงสมควรที่จะมีการพิจารณาทบทวนข้อจำกัดต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความชัดเจนและสร้างมาตรการที่จำเป็นในกฎหมาย ซึ่งแยกพิจารณาได้ดังนี้

4.1.3.1 อำนาจในการรวบรวมข้อมูลและเอกสารทั้งในการสืบเสาะและการคุมความประพฤติ

ตามบทบัญญัติใน มาตรา 6(1) พระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุมความประพฤติฯ บัญญัติไว้กว้าง ๆ เพียงว่า ให้ดำเนินการ “สืบเสาะและพินิจเรื่องอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของจำเลย ตลอดจนสภาพความผิด และเหตุอันอัน

ควรปรานีตามที่ศาลสั่ง เพื่อรายงานต่อศาล” หรือ “ส่งตัวให้แพทย์ตรวจเกี่ยวกับสุขภาพทางร่างกาย และจิตใจ” ตามมาตรา 6(2)

ส่วนในเรื่องของการคุ้มครองประพจน์ มาตรา 6(4) ให้พนักงานคุมประพจน์ดำเนินการ “สอดส่องและสอบถาม . . . ในเรื่องความประพจน์และการประกอบอาชีพ”

กฎหมายดังกล่าวมิได้ให้คำนิยามศัพท์ของคำว่า “สืบเสาะและพินิจ” “การสอดส่อง” ดังเช่นคำนิยามในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่บัญญัติไว้อย่างชัดเจน เช่นคำว่า “สืบสวน” “สอบสวน” หมายความว่าอย่างไร เป็นต้น ทั้งนี้ได้กำหนดวิธีการสืบเสาะและวิธีการสอดส่องไว้ว่าจะได้ข้อมูลจากจำเลยหรือผู้ถูกคุมความประพจน์อย่างไร ทำให้ไม่อาจกำหนดขอบเขตว่า การสืบเสาะหรือการคุ้มครองประพจน์จะกระทำได้เพียงใด ซึ่งจะขอแยกพิจารณา ดังนี้

กฎหมายบัญญัติให้สืบเสาะอายุ ประวัติ ความประพจน์ สถิติปัญญา การศึกษา อบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของจำเลย ตลอดจนสภาพความผิด และเหตุอื่นอันควรปรานีตามที่ศาลสั่ง ส่วนในการคุ้มครองประพจน์ก็ให้พนักงานคุมประพจน์สอดส่องและสอบถามในเรื่องความประพจน์และอาชีพ

ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ พนักงานคุมประพจน์จะมีอำนาจรวบรวมข้อมูลได้เพียงใด โดยจะขอพิจารณาเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การขอหลักฐานเอกสาร กับการขอถ่ายภาพจำเลยหรือผู้ถูกคุมความประพจน์ เพราะมาตรา 7 ก็มีได้กำหนดความชัดเจนในเรื่องอำนาจการรวบรวมหลักฐานเอกสารไว้เช่นกัน

กรณีการขอหลักฐานเอกสาร เช่น ทะเบียนบ้าน ทะเบียนสมรส ประวัติการรักษาพยาบาล ฯลฯ รวมถึงการขอถ่ายภาพจำเลยหรือผู้ถูกคุมความประพจน์เก็บไว้ในสำนวน น่าจะไม่มีปัญหาทางข้อกฎหมาย เนื่องจากตามมาตรา 7(3) ให้พนักงานคุมประพจน์มีอำนาจ “สั่งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองส่งวัตถุหรือเอกสารอันจะใช้เป็นพยานหลักฐานกรณีที่ระบุไว้ในมาตรา 6” นั่นคือวัตถุหรือเอกสารทั้งหลายที่เป็นแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับตัวจำเลยหรือผู้ถูกคุมความประพจน์ หากชัดเจนก็จะมีบทลงโทษตามมาตรา 20 คือปรับไม่เกิน 1,000 บาท

กรณีการขอถ่ายภาพจำเลยหรือผู้ถูกคุมความประพฤติ ซึ่งค่อนข้างจะเป็นปัญหา เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติที่ชัดเจน ดังเช่นอำนาจของพนักงานสอบสวนตามมาตรา 132(1) ที่ “. . . ให้รวมทั้งถ่ายภาพถ่าย. . .” ด้วย ส่วนอำนาจของพนักงานคุมประพฤติที่สามารถสั่งให้ “ส่งวัตถุหรือเอกสาร” น่าจะมีความหมายครอบคลุมเพียงการ “ส่งภาพถ่าย” ที่จำเลยหรือผู้ถูกคุมความประพฤติมีอยู่แล้ว และส่งมอบให้พนักงานคุมประพฤติ มิใช่เจ้าพนักงานนำตัวจำเลยหรือผู้ถูกคุมความประพฤติมาจัดการถ่ายภาพแบบเดียวกับเจ้าหน้าที่ตำรวจถ่ายภาพผู้ต้องหา เพราะไม่มีบทบัญญัติให้อำนาจไว้ ซึ่งถ้าผู้กระทำผิดไม่ยินยอม ย่อมก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ

อย่างไรก็ตาม ถ้าหากเป็นความยินยอมพร้อมใจของจำเลยหรือผู้ถูกคุมความประพฤที่ยอมไม่ เป็นปัญหาแต่ประการใด

4.1.3.2 การตรวจสอบประวัติการกระทำผิด

โดยปกติพนักงานคุมประพฤตินั้นจะขอความร่วมมือจากกองทะเบียนประวัติอาชญากร สำนักงานอัยการสูงสุด และเรือนจำ เพื่อตรวจสอบประวัติการกระทำผิด ซึ่งการขอความร่วมมือระหว่างหน่วยเพื่อตรวจสอบประวัติไม่มีกฎหมายใดห้ามไว้

แต่ในกรณีของกองทะเบียนประวัติอาชญากรนั้น พนักงานคุมประพฤตินั้นดำเนินการพิมพ์ลายนิ้วมือเองและส่งไปยังหน่วยงานดังกล่าว ปัญหาที่น่าพิจารณาก็คือ พนักงานคุมประพฤตินั้นมีอำนาจกระทำเช่นนั้นหรือไม่ เนื่องจากกฎหมายมิได้บัญญัติให้มีอำนาจแบบพนักงานสอบสวน ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132(1) กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจ “. . . พิมพ์ลายนิ้วมือ ลายมือ หรือลายเท้า . . .” ดังรายละเอียดที่จะกล่าวต่อไปในเรื่องอำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ พนักงานคุมประพฤตินั้นจะให้บุคคลนั้น ลงลายมือชื่อด้านหลังของแบบพิมพ์ด้วย ดังนั้นพอจะถือว่าจำเลยหรือผู้ถูกคุมความประพฤตินยินยอมแล้วหรือไม่

4.1.3.3 การเก็บปัสสาวะและการตรวจตัวจำเลยหรือผู้ถูกคุมความ

ประพจน์

ในกรณีของการสืบเสาะ จำเลยทุกคนจะต้องถูกเก็บปัสสาวะ เพื่อตรวจสอบหาสารเสพติด ส่วนในคดีคุมความประพจน์ ผู้ถูกคุมความประพจน์ในคดียาเสพติดจะถูกเก็บปัสสาวะทุกครั้งที่มารายงานตัว ต่อพนักงานคุมประพจน์ โดยพนักงานคุมประพจน์จะให้ผู้ถูกคุมความประพจน์ลงลายมือชื่อในแบบรับรองว่าเป็นปัสสาวะของผู้นั้นจริง ทั้งยังตรวจตำหนิ ลายสักตามร่างกายของจำเลยและผู้ถูกคุมความประพจน์ด้วย ปัญหาเกิดขึ้นเช่นเดียวกับเช่นเดียวกับในประเด็นก่อน ถ้าเป็นความยินยอมพนักงานคุมประพจน์ย่อมน่าที่จะกระทำได้ แต่ถ้าบุคคลนั้นไม่ยินยอมแล้ว ผลจะเป็นประการใด การเก็บปัสสาวะและการตรวจตัวผู้กระทำผิด จะชอบด้วยตัวบทกฎหมายหรือไม่

ในเรื่องนี้จะเห็นว่าไม่มีบทบัญญัติใดที่ให้อำนาจไว้อย่างชัดเจน ชื่อนำพิจารณาต่อไปก็คือจะอาศัยการตีความว่า พนักงานคุมประพจน์ผู้มีหน้าที่ในการสืบเสาะและพินิจ และมีอำนาจสั่งให้บุคคลส่ง “วัตถุ หรือเอกสาร” ได้ ย่อมมีอำนาจรวมถึงการสั่งให้ส่ง “ปัสสาวะ” ที่ถือว่าเป็น “วัตถุ” ด้วย ประเด็นนี้คล้ายกับกรณีการขอพิมพ์ลายนิ้วมือ ซึ่งไม่น่าจะกระทำได้เช่นเดียวกัน เพราะในกฎหมายคุมประพจน์ไม่มีบทบัญญัติให้อำนาจเช่นกัน แต่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาอาญา มาตรา 131(1)ได้ให้อำนาจพนักงานสอบสวนในการตรวจตัวผู้ต้องหาได้ ซึ่งมีผู้ทำการศึกษาไว้ว่า การตรวจนี้น่าจะรวมไปถึงการเก็บปัสสาวะและการเจาะเลือดด้วย(ดราวารรณ ใจคำป้อ, 2534 : 137)

การที่จะแปลความให้ “การสืบเสาะพินิจ” ตามมาตรา 6(1) ในพระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุมความประพจน์ฯ หมายรวมถึง การให้อำนาจรวบรวมพยานหลักฐานได้ทุกอย่าง ย่อมขัดกับหลักการตีความกฎหมายอาญาหรือกฎหมายที่มีโทษทางอาญาซึ่งต้องตีความโดยเคร่งครัด หากกฎหมายใดบัญญัติไว้คลุมเคลือ ไม่แน่นอน จะต้องตีความให้เป็นคุณต่อผู้ต้องหาหรือจำเลย(ญาณี มโนพิโมกษ์, 2521 : 77)

เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงสมควรทบทวนกฎหมายคุมประพจน์ให้กำหนดความชัดเจนในการปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพจน์ โดยเฉพาะในเรื่องการถ่ายภาพ พิมพ์ลายนิ้วมือและเก็บปัสสาวะของจำเลยหรือผู้ถูกคุมความประพจน์ มิเช่นนั้นอาจเป็นการกระทำที่ขัดต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 30 ว่าด้วยเสรีภาพในร่างกายของบุคคลอีกด้วย

4.1.3.4 อำนาจในการตรวจค้นและยึดสิ่งผิดกฎหมายในตัวหรือในที่พักอาศัยของผู้ถูกคุมความประพฤติ

ตามพระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุมความประพฤติฯ พนักงานคุมประพฤติไม่มีอำนาจนี้ แต่มีข้อพิจารณาว่าเป็นการสมควรหรือไม่ที่จะให้มีอำนาจดังกล่าว ในฐานะที่พนักงานคุมประพฤติก็เป็นเจ้าพนักงานที่มีหน้าที่ในการป้องกันสังคมให้พ้นจากการกระทำผิดซ้ำ

ในทางปฏิบัติ มักจะเป็นกรณีของงานคุมความประพฤติ หากพนักงานคุมประพฤติพบเห็นว่าผู้ถูกคุมความประพฤติฝ่าฝืนเงื่อนไข เช่น มีอาการเหมือนเพิ่งเสพยาเสพติด หรือมีลักษณะพิรุธว่าได้กระทำผิดบางอย่างมา พนักงานคุมประพฤติจะไม่มีอำนาจดำเนินการใด ๆ นอกจากกลับมาทำรายงานเสนอต่อศาลให้ศาลมีหมายเรียกตัวมาตักเตือนเท่านั้น ทั้งที่พฤติกรรมดังกล่าวส่อไปในทางที่เป็นอันตรายต่อชุมชน ซึ่งต้องอาศัยการบังคับใช้กฎหมายในทันที อย่างไรก็ตาม ควรต้องมีการพิจารณาให้รอบคอบ เนื่องจากมีความเสี่ยงในการใช้อำนาจไปในทางมิชอบ เมื่อให้เจ้าพนักงาน มีอำนาจมากเกินไป

4.1.3.5 อำนาจในการจับกุมผู้ถูกคุมความประพฤติ

ข้อถกเถียงทั้งในเรื่องนี้มีมานานในต่างประเทศ ส่วนในประเทศไทย พนักงานคุมประพฤติ กรมคุมประพฤติได้มีความคิดเห็นในเรื่องนี้ว่า น่าจะให้มีอำนาจจับกุมได้เฉพาะกับผู้ถูกคุมความประพฤติที่ศาลได้ออกหมายจับแล้ว ตามมาตรา 15 วรรคสอง ที่ว่า “ผู้ถูกคุมความประพฤติขัดขืนไม่มาศาลตามหมายเรียกหรือตามนัด หรือจงใจไม่รับหมายเรียก หรือได้หนีไป หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าจะหลบหนี ศาลมีอำนาจออกหมายจับผู้ถูกคุมความประพฤติเพื่อดำเนินการต่อไป”

การจับกุมของพนักงานคุมประเวตินี้เป็นไปเพื่อการยับยั้งพฤติกรรมที่อาจก่ออันตรายต่อชุมชน ซึ่งต้องการความฉับไวในการดำเนินการ เนื่องจากตำรวจไม่มีกำลังเพียงพอที่จะช่วยงานคุมประพฤติได้ และโดยหลักการแล้วจะให้มีการจับกุมโดยพลการมิได้ ซึ่งในสนธิสัญญายุโรป(มาตรา 5) ได้มีบทบัญญัติยกเว้นไว้ 6 ประการ โดยหนึ่งในหกประการนั้น คือ “. . . 2. จับกุมคุมขังเพื่อส่งตัวขึ้นศาล เพราะเป็นผู้ต้องสงสัยอย่างมีเหตุผลว่า ได้กระทำผิดกฎหมาย หรือเจ้าหน้าที่ที่มีความจำเป็นที่จะต้องจับกุม เพื่อไม่ให้บุคคลนั้น

กระทำผิดต่อกฎหมาย หรือมีที่ท้าวจะหลบหนีหลังจากที่ได้กระทำผิดแล้ว (เกียรตินิขจร วัจนะสวัสดิ์และคณะ, 2529 : 13)”

ในปัจจุบัน หมายจับผู้ถูกคุมความประพฤติยังไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างจริงจัง เนื่องจากเจ้าพนักงานตำรวจยังไม่ได้ให้ความสำคัญเท่าที่ควร อีกทั้งพนักงานคุมประพฤติก็ไม่มีอำนาจบังคับใด ๆ ทำให้หมายจับดังกล่าวยังคงค้างอยู่เป็นจำนวนมาก และจากการประเมินผลโครงการคุมประพฤติผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่เฉพาะในคดียาเสพติด โดยคณะอนุกรรมการติดตามประเมินผลแผนงานและโครงการ ก็พบปัญหาดังกล่าวเช่นกันและได้เสนอแนวทางแก้ไขโดย “ให้มีการศึกษาแนวทางในการที่จะให้มีการดำเนินการจับตามหมายจับในกรณีผู้ถูกคุมความประพฤติคดียาเสพติดปฏิบัติผิดเงื่อนไข เพื่อให้พนักงานคุมประพฤติดำเนินการควบคุมความประพฤติอย่างแท้จริง(กระทรวงยุติธรรม, 2532 : 79-80)

ข้อสังเกตประการหนึ่ง พนักงานคุมประพฤติไม่มีอำนาจในการจับกุมหรือควบคุมตัวผู้กระทำผิดที่อยู่ในระหว่างการสอดส่องดูแลซึ่งศาลได้พิพากษาว่ามีความผิดแล้ว แต่นายประกันของผู้ต้องหาหรือจำเลยกลับมีอำนาจจับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่จะหลบหนีประกันได้เอง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 117*

4.1.3.6 อำนาจในการพกพาอาวุธ

กฎหมายไทยยังไม่มียกเว้นให้พนักงานคุมประพฤติดำเนินการพกพาอาวุธได้ ทั้งนี้เนื่องจากแนวคิดเริ่มแรกของงานคุมประพฤติผู้ใหญ่เกิดจากจุดประสงค์ที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด โดยดำเนินการตามวิธีปฏิบัติของศาลคดีเด็กและเยาวชนในสมัยนั้น(ปัจจุบันคือศาลเยาวชนและครอบครัว) อีกทั้งยังมีความเห็น

*ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 117 บัญญัติว่า “ เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยหนีหรือจะหลบหนี บุคคลซึ่งทำสัญญาประกันหรือเป็นหลักประกันอาจขอให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่ใกล้ที่สุดจับผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น ถ้ามีอาจขอความช่วยเหลือได้ทันที ก็ให้มีอำนาจจับผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นได้เอง แล้วส่งไปยังพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่ใกล้ที่สุด แล้วให้พนักงานนั้นรับส่งตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นไปยังเจ้าพนักงานหรือศาลโดยคิดค่าพาหนะจากบุคคลนั้น”

ที่ยังไม่ลงรอย โดยเฉพาะในต่างประเทศซึ่งมีข้อโต้แย้งถึงบทบาทของพนักงานคุมประพฤติว่าจะสร้างความสมดุลระหว่างการเป็นผู้รักษากฎหมายกับผู้แก้ไขฟื้นฟูอย่างไร และการพบปะอาจเป็นอันตรายต่อตัวพนักงานคุมประพฤติเองด้วย

ด้วยเหตุนี้ เราจึงควรที่จะศึกษากฎหมายคุมประพฤติเพื่อการทบทวนและแก้ไขปรับปรุงให้มีความชัดเจนรวมทั้งเพิ่มมาตรการที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน เพื่อให้ทันต่อยุคสมัย เพราะโดยหลักการแล้วกฎหมายจะต้องให้รายละเอียดและขอบเขตในการปฏิบัติงานเพื่อคุ้มครองทั้งประชาชน และควบคุมการใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงาน (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, เทปบันทึกภาพ, 4 มิถุนายน 2537) ผู้ศึกษาจึงได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบกับเจ้าพนักงานในกฎหมายอื่นของไทยด้วย เพื่อให้ภาพของการมีและใช้อำนาจชัดเจนยิ่งขึ้น รวมทั้งสามารถตอบปัญหาเรื่องความเหมาะสมหรือความพอดีในการแก้ไขกฎหมายคุมประพฤตินับปัจจุบัน

4.2 อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานบางประเภทตามกฎหมายอื่น

จากการที่ได้ศึกษาอำนาจหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติในประเทศสหรัฐอเมริกาประเทศญี่ปุ่น และอำนาจของพนักงานคุมประพฤติของไทยในส่วนของผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ ทำให้เห็นภาพบทบาทและการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติ แต่ภาพดังกล่าวอาจจะยังไม่สมบูรณ์พอที่จะนำไปแก้ไขปรับปรุงกฎหมายคุมประพฤติ ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าสมควรที่จะทำการศึกษาอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานในหน่วยอื่นของไทยที่มีและใช้อำนาจในฐานะเจ้าพนักงานอย่างจริงจัง อันมีผลต่อการควบคุมผู้กระทำผิดในสังคม เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นลักษณะการทำงานที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนี้

4.2.1 เจ้าพนักงานตำรวจ

เจ้าพนักงานตำรวจมีหน้าที่ในการรักษาความสงบตามกฎหมาย และสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดการควบคุมทางสังคมก็คือ การบังคับใช้กฎหมาย(Enforce)และการใช้อำนาจของตำรวจ (Police Authority) ซึ่งจะต้องเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายรวมทั้งได้รับการยอมรับจากประชาชน(สมเกียรติ อัครวิษณุ : 108)

ข้าราชการตำรวจ ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการตำรวจ พ.ศ. 2521 มาตรา 3 วรรคแรก หมายถึง ข้าราชการซึ่งรับราชการในกรมตำรวจโดยได้รับเงินเดือนจากเงินงบประมาณหมวดเงินเดือนและหมายรวมถึงข้าราชการตำรวจซึ่งกรมตำรวจแต่งตั้งหรือส่งให้ไปปฏิบัติหน้าที่ราชการตำรวจ โดยได้รับเงินเดือนจากผู้ว่าจ้างด้วย

อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจ จะเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งมีทั้งอำนาจจับกุม ควบคุมตัว สอบสวน อาจกล่าวได้ว่า เจ้าพนักงานตำรวจเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีอำนาจมากที่สุด

4.2.1.1 อำนาจจับกุมและควบคุมตัว

การจับเป็นการกระทำขั้นต้นเพื่อจำกัดเสรีภาพในการเคลื่อนไหว เปลี่ยนที่ทางของบุคคลซึ่งหมายถึง เสรีภาพในการที่จะไปไหนมาไหนได้โดยปราศจากการถูกจำกัดเขต และเป็นส่วนหนึ่งของเสรีภาพในร่างกายตามรัฐธรรมนูญ(คณิต ณ นคร, 2538 : 146)

หากศาลออกหมายจับผู้ถูกคุมความประพฤติ ที่ไม่มาศาลตามหมายเรียก หรือได้หนีไปหรือสงสัยว่าจะหลบหนี ตามมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุมความประพฤติกฎหมายหมายจับนี้เป็นหมายของศาลที่มีจุดประสงค์เพียงให้นำตัวมาปรากฏต่อหน้าศาล และโดยหลักของกฎหมายอาญา มาตรา 170 การไม่มาตามหมายเรียกอาจเป็นการ “ขัดขืนหมายหรือคำสั่งศาลให้มาให้ถ้อยคำ ให้มาเบิกความ . . . ในการพิจารณาคดี ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” เมื่อตำรวจจับกุมบุคคลนั้นได้ ย่อมมีอำนาจควบคุมตัวผู้ถูกคุมความประพฤติเพื่อดำเนินคดีฐานขัดขืนหมายดังกล่าวได้ ไม่เกิน 48 ชั่วโมง กรณีมีเหตุจำเป็นอาจยืดเวลาเกิน 48 ชั่วโมงได้ แต่ไม่เกิน 7 วัน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87

แต่ในทางปฏิบัติไม่เคยปรากฏว่า เจ้าพนักงานตำรวจดำเนินคดีเช่นนั้น และมีข้อนำคิดว่า การที่ศาลมีหมายเรียกผู้ถูกคุมความประพฤติกฎหมาย (หรือที่เรียกว่า “ศาลนัดพร้อม”-ผู้ศึกษา)จะเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินกระบวนการพิจารณาเพื่อเพิกถอนการคุมความประพฤติหรือไม่

เพราะฉะนั้น หากมีการจับกุมผู้ถูกคุมความประพฤติ โดยมีได้เป็นเรื่องของการขัดขืนหมายศาล ในการพิจารณาคดี เจ้าพนักงานตำรวจจะส่งตัวไปยังศาลโดยเร็วที่สุด เพราะมาตรา 87 วรรคแรกกำหนดว่า “ห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่าจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี” และในการจับผู้ถูกคุมความประพฤติตามหมายศาลนี้ เป็นการจับเพื่อส่งตัวให้ศาลเท่านั้น ซึ่งถ้าหากพิจารณาในแง่ของกระบวนการวิธีพิจารณา ยังมีมาตรา 84 วรรคสองบังคับไว้ด้วยว่า “พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งมีผู้นำผู้ถูกจับมาส่งจะควบคุมผู้ถูกจับไว้ หรือปล่อยชั่วคราวก็ได้ เมื่อจับโดยมีหมาย ให้รายงานต่อไปยังเจ้าหน้าที่ซึ่งออกหมายนั้น ถ้าเจ้าหน้าที่ซึ่งออกหมายต้องการตัว ก็ให้จัดการส่งผู้ถูกจับไปให้”

อย่างไรก็ตาม การไม่ไปตามหมายเรียกดังกล่าว ผู้ถูกคุมความประพฤติน่าจะมีความผิดลหุโทษฐานขัดคำสั่งเจ้าพนักงานด้วย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 368 ที่บัญญัติว่า “ผู้ใดทราบบคำสั่งของเจ้าพนักงานซึ่งสั่งการตามอำนาจที่มีกฎหมายให้ไว้ ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งนั้นโดยไม่มีเหตุหรือข้อแก้ตัวอันสมควร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบวัน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” ซึ่งเจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจควบคุมตัวได้เพียงเท่าเวลาที่ตามคำให้การและที่จรรู้ตัวว่าเป็นใคร อยู่ที่ไหนเท่านั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วรรค 2

นอกจากนี้ หมายจับของศาลยังคงใช้ได้อยู่นกว่าจะจับได้ เว้นแต่ความผิดตามหมายนั้นขาดอายุความ หรือเจ้าพนักงานหรือศาลผู้ออกหมายนั้นได้ถอนหมายคืน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 68 ดังนั้น อายุความของความผิดอาญาตามหมายนั้นต้องกำหนดไปตามประมวลกฎหมายอาญา และการที่เจ้าพนักงานหรือศาลผู้ออกหมายนั้นได้ถอนหมายคืน ก็อาจจะมีได้บางกรณี เช่น มีหลักฐานฟังได้แน่นอนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยได้เสียชีวิตแล้ว(ประกาศนียบัตร อวยชัย, 2524 : 80)

4.2.1.2 พนักงานสอบสวน

การสอบสวน ตามคำนิยามในมาตรา 2(11) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หมายถึง การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งพนักงานสอบสวนได้กระทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ

ส่วนพนักงานสอบสวน ตามคำนิยามในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(6) หมายถึง เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้อำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน

เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้อำนาจสอบสวนอาจเป็นตามกฎหมายอื่นที่ให้อำนาจ แต่โดยทั่วไปจะเป็นไปตามมาตรา 18 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวคือ

(1) ในเขตจังหวัดอื่นที่มีใช้กรุงเทพมหานคร พนักงานสอบสวน ได้แก่ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอ และข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรี ขึ้นไป มีอำนาจสอบสวนในท้องที่หรือเขตอำนาจของตน แต่ปัจจุบันอำนาจการสอบสวนได้โอนไปอยู่กับงานตำรวจทั้งหมดตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยที่ 1/2506

(2) ในเขตกรุงเทพมหานคร พนักงานสอบสวน ได้แก่ ข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรี ขึ้นไป

4.2.1.3 อำนาจของพนักงานสอบสวนตามกฎหมาย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ลักษณะ 2 จะบัญญัติถึงอำนาจการสอบสวนไว้ ส่วนที่สำคัญ มีดังนี้

มาตรา 131 ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิด เท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริง

มาตรา 132 เพื่อประโยชน์แห่งการรวบรวมหลักฐาน ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) ตรวจตัวผู้เสียหาย เมื่อผู้เสียหายยินยอม หรือตรวจตัวผู้ต้องหา หรือตรวจสิ่งของหรือที่ทางอันสามารถอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ให้รวมทั้งทำภาพถ่ายแผนที่ หรือภาพวาด จำลอง หรือพิมพ์ลายนิ้วมือ ลายมือหรือลายเท้า กับให้บันทึกรายละเอียดทั้งหลายซึ่งน่าจะกระทำให้เกิดความกระจ่างขึ้น

(2) ค้นเพื่อพบสิ่งของ ซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยการกระทำผิด หรือได้ใช้หรือสงสัยว่าได้ใช้ในการกระทำผิด หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้แต่ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยค้น

(3) หมายเรียกบุคคล ซึ่งครอบครองสิ่งของ ซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ แต่บุคคลที่ถูกหมายเรียกไม่เป็นจำต้องมาเอง เมื่อจัดส่งสิ่งของมาตามหมายแล้ว ให้ถือเสมือนว่าได้ปฏิบัติตามหมาย

(4) ยึดไว้ซึ่งสิ่งของที่ค้นพบหรือส่งมาดังกล่าวไว้ในอนุมาตรา (2) และ (3)

มีข้อสังเกตในมาตรา 132(1) การตรวจตัวผู้ต้องหาเพื่อแสวงหาหลักฐานมีขอบเขตเพียงใด เพราะมิได้กำหนดไว้ให้ชัดเจนว่าจะรวมถึงการเก็บปัสสาวะ การเจาะเลือด การเก็บตัวอย่างเชื้ออสุจิหรือไม่ อาจก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลที่มาตรา 132 ประสงค์จะให้ความคุ้มครอง ซึ่งนักวิชาการเห็นว่า ถ้าผู้ต้องหายินยอมย่อมไม่เป็นปัญหา แต่ในกรณีไม่ยินยอม เจ้าหน้าที่ของรัฐย่อมมีอำนาจบังคับตรวจได้ถ้าเป็นการรบกวนร่างกายเพียงเล็กน้อย(minor intrusion)และเป็นการตรวจค้นที่มีเหตุอันควร (reasonable search) ไม่ว่าจะเป็นการตรวจลมหายใจ การเจาะเลือด การเก็บตัวอย่างน้ำลาย รวมถึงปัสสาวะและน้ำอสุจิ เป็นต้น (दारवारररररर ररररर, 2534 : 43-44, 59)

4.2.2 พนักงานคุมประพฤติของกรมราชทัณฑ์

การคุมประพฤติของกรมราชทัณฑ์(กรมราชทัณฑ์,2531:72-82)ดำเนินการภายใต้พ.ร.บ.ราชทัณฑ์ 2479 พ.ร.บ.ราชทัณฑ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2520 และ พ.ร.บ. ราชทัณฑ์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2523 มาตรา 22 ทวิ มาตรา 32 และมาตรา 43

ภายใต้ พ.ร.บ. ดังกล่าว กรมราชทัณฑ์ได้ดำเนินการคุมประพฤตินักโทษเด็ดขาด 3 ประเภท คือ

1. ผู้ได้รับพักการลงโทษ
2. ผู้ได้รับการลดวันต้องโทษจำคุก เนื่องจากความประพฤติดี
3. ผู้ได้รับการลดวันต้องโทษจำคุก เนื่องจากออกไปทำงานสาธารณะนอกเรือนจำ

ผู้ที่ได้รับประโยชน์จากงานคุมประพฤติของกรมราชทัณฑ์ จะถูกเรียกรวมว่า **“ผู้ถูกคุมประพฤติ”***

4.2.2.1 การดำเนินงานคุมประพฤติของกรมราชทัณฑ์

การดำเนินงานคุมประพฤติ ก็คือ การดำเนินการหาข้อมูลเพื่อประกอบการพิจารณาพักการลงโทษ ลดวันต้องโทษจำคุก การควบคุมดูแลให้ผู้ถูกคุมประพฤติปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ รวมถึงการดูแลให้การสงเคราะห์

ผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับงานคุมประพฤติของกรมราชทัณฑ์มี 2 ประเภทคือ

1. ผู้ปฏิบัติในฐานะที่เป็นเจ้าพนักงานเรือนจำ ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับงานคุมประพฤติ (อาจหมายถึงเจ้าหน้าที่ทะเบียนซึ่งดำเนินการเกี่ยวกับผู้ได้รับการพักการลงโทษ และลดวันต้องโทษจำคุก)
2. ผู้ปฏิบัติในฐานะที่เป็นพนักงานคุมประพฤติ ซึ่งทำหน้าที่สอดส่อง (หมายถึงนักสังคมสงเคราะห์, เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์และอาสาสมัคร ซึ่งได้ผ่านการอบรมหลักสูตรการคุมประพฤติของกรมราชทัณฑ์ และได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่คุมประพฤติ)

การดำเนินการคุมประพฤติผู้ได้รับพักการลงโทษ หรือผู้ได้รับการลดวันต้องโทษจำคุก จะต้องปฏิบัติตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ก่อนที่เรือนจำหรือทัณฑสถาน จะดำเนินการขออนุมัติปล่อยตัวนักโทษเด็ดขาดรายใดออกไปคุมประพฤติ จะมีการมอบหมายให้พนักงานคุมประพฤติหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ทำการศึกษาสืบเสาะข้อ

* ส่วนผู้กระทำผิดที่ศาลรอการลงอาญาและคุมความประพฤติของกรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม เรียก **“ผู้ถูกคุมความประพฤติ”**

เท็จจริงเกี่ยวกับนักโทษผู้นั้น ทั้งประวัติส่วนตัว ครอบครัว สภาพแวดล้อมหลังปลดปล่อย สอบถามสถานที่อยู่ และจะมีการไปเยี่ยมบ้านและญาตินักโทษ (ถ้าอยู่ในท้องถิ่น) เพื่อทำความรู้จักกับชุมชนนั้นก่อน แล้วทำรายงานทำแผนที่ไว้ประกอบเรื่องราวขออนุมัติปล่อยตัวต่อไป

2. เมื่อได้รับอนุมัติให้ปล่อยตัวนักโทษออกไปคุมประพฤติ พนักงานคุมประพฤติหรือเจ้าหน้าที่ทะเบียนผู้ดำเนินการจะต้องปฏิบัติต่อไปนี้

ก. สำหรับผู้ได้รับพักการลงโทษ

(1) จัดทำหนังสือสำคัญพักการลงโทษ (พ. 7) ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

- วันที่ออกหนังสือ
- รายละเอียดเกี่ยวกับผู้ได้รับการพักการลงโทษ
- สถานที่อยู่ของผู้ได้รับพักการลงโทษ
- เงื่อนไขตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง
- ภาพถ่าย ลายเซ็นหรือลายพิมพ์นิ้วมือของผู้ได้รับพักการลงโทษ

(2) ต้องทำหนังสือสำคัญดังกล่าวขึ้น 6 ฉบับ เก็บไว้ที่เรือนจำ มอบให้ผู้ได้รับพักการลงโทษ ส่งผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ หัวหน้าสถานีตำรวจท้องที่ และกรมราชทัณฑ์ แห่งละ 1 ฉบับ

(3) ก่อนปล่อยตัว ควรมอบหมายให้พนักงานคุมประพฤติของเรือนจำหรือทัณฑสถานแนะนำวิธีปฏิบัติ อธิบายเงื่อนไขให้ผู้ได้รับพักการลงโทษเข้าใจ และตระหนักถึงหน้าที่ที่ควรปฏิบัติและละเว้นปฏิบัติ อธิบายให้เข้าใจว่าหากไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขจะมีผลอย่างไร สอบถามรายละเอียดเกี่ยวกับที่อยู่และผู้อุปการะไว้ให้ชัดเจน

(4) พนักงานคุมประพฤติ ต้องกำชับให้ผู้ได้รับพักการลงโทษทุกราย ไปรายงานตัวต่อ นายอำเภอ และหัวหน้าสถานีตำรวจท้องที่ ที่ตนเข้าไปมีภูมิลำเนาอยู่โดยทันที และในคราวต่อไปจะไปรายงานตัวแห่งใดแห่งหนึ่งตามความสะดวก เดือนละครั้งจนกว่าจะพ้นโทษ

สำหรับผู้ได้รับพักการลงโทษเข้าไปอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ก็กำชับให้ไปรายงานตัวต่อ หัวหน้าเขตและสารวัตรตำรวจท้องที่ทันที และคราวต่อไปก็ให้ไปรายงานตัวแห่งใดแห่งหนึ่งตามความสะดวกจนกว่าจะพ้นโทษ กับควรกำชับให้ไปรายงานตัวที่งานคุมประพฤติ กรมราชทัณฑ์

(5) ให้ส่งหนังสือสำคัญพักการลงโทษ (พ. 7) ภาพถ่ายผู้ได้รับพักการลงโทษ 2 ภาพ พร้อมแผนที่ทางไปบ้าน และเรื่องราวที่สืบเสาะได้ (ถ้ามี) ส่งไปกรมฯ โดยเร็วที่สุด

(6) ผู้ได้รับพักการลงโทษอยู่ในห้องที่เรือนจำ หรือทัณฑสถานที่ทำกรปล่อยตัว ให้พนักงานคุมประพฤติของเรือนจำหรือทัณฑสถานนั้น ดำเนินการควบคุมสอดส่องดูแลความประพฤติแล้วรายงานผลการติดตามความประพฤติ การครองชีพ ปัญหาข้อขัดข้อง ความเดือดร้อนและผลการปฏิบัติตามเงื่อนไขต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับเดือนละครั้ง แล้วรายงานให้กรมฯ ทราบตามแบบฟอร์มรายงานผลการคุมประพฤติผู้ได้รับพักการลงโทษที่กรมฯ กำหนดให้ทุกครั้ง

สำหรับผู้ที่ได้รับพักการลงโทษเข้าไปอยู่ในห้องที่เรือนจำหรือทัณฑสถานอื่น กรมฯ จะเป็นผู้แจ้งให้พนักงานคุมประพฤติเรือนจำหรือทัณฑสถานนั้น ติดตามสอดส่องดูแลต่อไป

กรณีที่ผู้ได้รับพักการลงโทษเข้าไปอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร กรมฯจะเป็นผู้ดำเนินการคุมประพฤติ โดยมอบหมายให้อาสาสมัครในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นผู้คอยสอดส่องดูแลความประพฤติ

(7) ในระหว่างการคุมประพฤติ หากผู้ได้รับพักการลงโทษมีความจำเป็นจะต้องออกนอกเขตท้องที่ชั่วคราว ให้ขออนุญาตนายอำเภอหรือหัวหน้าเขตก่อน หากมีความจำเป็นต้องย้ายที่อยู่ เปลี่ยนผู้อุปการะ หรือเปลี่ยนอาชีพ ต้องยื่นคำร้องผ่านเรือนจำหรือทัณฑสถานที่ได้รับพักการลงโทษมีภูมิลำเนาอยู่เพื่อขออนุมัติจากอธิบดีกรมราชทัณฑ์เสียก่อน

ผู้ที่พักการลงโทษที่เข้าไปมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ยื่นคำร้องได้ที่ กรมราชทัณฑ์

(8) ถ้าผู้ได้รับพักการลงโทษปฏิบัติผิดเงื่อนไข ให้พนักงานคุมประพฤติรายงานให้เรือนจำหรือทัณฑสถานทราบ เพื่อรายงานกรมฯ ขอให้เพิกถอนการพักการลงโทษ และดำเนินการนำตัวกลับเข้าเรือนจำ รับโทษที่เหลืออยู่ต่อไปจนครบกำหนดโทษ

(9) เมื่อผู้ได้รับพักการลงโทษพ้นโทษ ให้เรือนจำหรือทัณฑสถานปล่อยตัว (ต้นสังกัด) เป็นผู้รายงานพ้นโทษให้กรมฯ ทราบทุกราย

การมอบใบบริสุทธ์สำหรับให้ผู้ได้รับพักการลงโทษ ออกไปอยู่ที่เรือนจำหรือทัณฑสถานอื่น ให้เรือนจำที่ทำกรปล่อยตัวส่งใบบริสุทธ์ (ร.ท.25) ไปให้เรือนจำหรือทัณฑสถานนั้น ๆ มอบให้ผู้พักการลงโทษต่อไป แต่ก่อนปล่อยตัวต้องแจ้งให้ผู้ได้รับพักการลงโทษทราบว่าต้องไปรับใบบริสุทธ์ที่ใด

กรณีที่ผู้พักการลงโทษเข้าไปอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร เรือนจำหรือทัณฑสถานจะส่งใบบริสุทธ์ไปให้กรมฯ มอบให้ผู้พ้นโทษก็ได้ ทั้งนี้ต้องแจ้งผู้ได้รับพักการลงโทษทราบก่อนเช่นกัน

ข. ผู้ได้รับการลดวันต้องโทษจำคุก การคุมประพฤติผู้ได้รับวันลดวันต้องโทษจำคุกก็ปฏิบัติคล้ายคลึงกัน ดังนี้

1. ผู้ดำเนินการปล่อยตัว (เจ้าหน้าที่ทะเบียนหรือพนักงานคุมประพฤติ) จัดทำหนังสือสำคัญลดวันต้องโทษจำคุก (ล.ว.ท.10) ซึ่งมีสาระสำคัญเช่นเดียวกับการพักการลงโทษ
2. จัดทำหนังสือสำคัญดังกล่าว (ล.ว.ท.10) 3 ฉบับ เก็บไว้ที่เรือนจำหรือทัณฑสถาน 1 ฉบับ มอบให้ผู้ได้รับการลดวันต้องโทษจำคุก 1 ฉบับ และส่งให้กรมราชทัณฑ์ 1 ฉบับ
3. ก่อนปล่อยตัวให้มอบหมายให้พนักงานคุมประพฤติของเรือนจำหรือทัณฑสถาน สอบถามเกี่ยวกับที่อยู่ สถานที่ใกล้เคียง ทำแผนที่ประกอบไว้
4. จัดส่ง ล.ว.ท.10 ภาพถ่ายผู้ได้รับการลดวันต้องโทษจำคุก 2 ภาพ และแผนที่ทางไปบ้าน ซึ่งได้ทำไว้ตามข้อ 3 ไปกรมฯ โดยเร็วที่สุด
5. การรายงานตัว ผู้ได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกน้อยกว่า 25 วัน ให้กำชับให้ปฏิบัติ ดังนี้
 - 5.1 ผู้ได้รับการลดวันต้องโทษจำคุก ได้รับการปล่อยตัวในท้องที่เรือนจำหรือทัณฑสถานที่ทำนปล่อยตัว ให้มารายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติของเรือนจำหรือทัณฑสถานนั้น ๆ อย่างน้อย 1 ครั้ง
 - 5.2 ผู้ได้รับการปล่อยตัวเข้าไปอยู่ในเขตท้องที่เรือนจำ หรือทัณฑสถานอื่นให้ไปรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติของเรือนจำหรือทัณฑสถาน ที่ผู้ได้รับการปล่อยตัวเข้าไปมีภูมิลำเนาอยู่นั้น อย่างน้อย 1 ครั้ง
 - 5.3 ผู้ได้รับการปล่อยตัวเข้าไปอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ให้ไปรายงานตัวที่ กรมราชทัณฑ์ กรุงเทพฯ

ผู้ได้รับการลดวันต้องโทษจำคุก ไม่ต้องไปรายงานตัวต่อนายอำเภอและหัวหน้าสถานีตำรวจท้องที่ ให้รายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติฝ่ายเดียว

เมื่อพนักงานคุมประพฤติ ได้รับรายงานตัวจากผู้ได้รับการลดวันต้องโทษจำคุก ให้สอบถามเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ปัญหาความเดือดร้อน การประกอบอาชีพ และการปฏิบัติตามเงื่อนไขแล้วกรอกส่งในแบบรายงาน (ล.ว.ท.11) กรณีผู้ที่ได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกเกินกว่า 25 วัน ปฏิบัติดังนี้

ก. ผู้ได้รับการปล่อยตัวอยู่ในเขตท้องที่เรือนจำหรือทัณฑสถานที่ปล่อยตัว ให้พนักงานคุมประพฤติของเรือนจำออกไปติดตามสอดส่องดูแลความประพฤติ การประกอบอาชีพ ปัญหาความเดือดร้อน และสภาพความเป็นอยู่ แล้วรายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบ เพื่อรายงานกรมฯ อย่างน้อยเดือนละครั้ง จนกว่าจะพ้นโทษ

ข. ผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวเข้าไปอยู่ในเขตท้องที่เรือนจำหรือทัณฑสถานอื่น กรมฯ จะได้แจ้งให้พนักงานคุมประพฤติเรือนจำหรือทัณฑสถานนั้น ออกไปสอดส่องดูแลความประพฤติ

กรณีที่ ล.ว.ท.10 ส่งจากเรือนจำหรือทัณฑสถานที่ปล่อยตัวไปถึงกรมฯ ลำช้า กรมฯ จะส่งไปให้เรือนจำหรือทัณฑสถาน ที่ผู้ได้รับการปล่อยตัวนั้นเข้าไปอยู่ไว้เป็นหลักฐานเท่านั้น

ค. ผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวเข้าไปอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร กรมฯ จะเป็นผู้ดำเนินการคุมประพฤติโดยอาสาสมัครในเขตกรุงเทพมหานคร

6. เมื่อพนักงานคุมประพฤติรับรายงานตัว ตามข้อ 5.1 หรือ 5.2 หรือ 5.3 และตามข้อ 5 ก. หรือ ข. หรือ ค. ให้ทำรายงานตามแบบ ล.ว.ท.11 รายงานผู้บังคับบัญชาทราบแล้วเก็บไว้ที่เรือนจำ 1 ฉบับ รายงานให้กรมฯ ทราบอีก 1 ฉบับ ทุกครั้งที่มีการรายงานตัวหรือมีการสอดส่องดูแลความประพฤติ

7. ในระหว่างคุมประพฤติ หากผู้ได้รับการลดวันต้องโทษจำคุก มีธุรกิจจำเป็นต้องออกนอกห้องที่ที่กำหนด ให้ขออนุมัติจากผู้บัญชาการหรือผู้อำนวยการ หรือผู้ปกครองทัณฑสถานที่ได้รับอนุญาตเข้าไปมีภูมิลำเนาอยู่เสียก่อน

ส่วนผู้รับการปล่อยตัวเข้ามาอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ขอย้ายที่อยู่ เปลี่ยนภูมิลำเนาหรือเปลี่ยนผู้ประกอบการ ได้ที่งานคุมประพฤติ ฝ่ายคุมประพฤติ กองกิจกรรมในชุมชน กรมราชทัณฑ์ ในกระทรวงมหาดไทย ยกเว้นผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร เรือนจำกลางคลองเปรม, ทัณฑสถานวันหนุ่มบางเขน, ทัณฑสถานบำบัดพิเศษบางเขน, ทัณฑสถานหญิง, ทัณฑสถานวัยหนุ่มมีนบุรี , จะขออนุมัติต่อผู้บัญชาการเรือนจำ, ผู้อำนวยการ, หรือปกครอง ก็ได้

8. เมื่อผู้ได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกปฏิบัติผิดเงื่อนไข ให้พนักงานคุมประพฤตรายงานเสนอผู้บังคับบัญชาทราบ เพื่อรายงานกรมฯ ให้ดำเนินการถอนการลดวันต้องโทษจำคุก และดำเนินการนำตัวกลับเข้าเรือนจำรับโทษที่เหลืออยู่ต่อไป จนกว่าจะครบกำหนดโทษ

9. เมื่อผู้ได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกพ้นโทษ ให้เรือนจำหรือทัณฑสถาน ที่ทำการปล่อยตัว (ต้นสังกัด) ดำเนินการปล่อยตัว แล้วรายงานการพ้นโทษให้กรมฯ ทราบทุกราย

กรณีที่ผู้ได้รับการลดวันต้องโทษไปอยู่ในห้องที่เรือนจำหรือทัณฑสถานอื่น ให้เรือนจำที่ทำการปล่อยตัว (ต้นสังกัด) ส่งใบบริสุทธิไปให้เรือนจำหรือทัณฑสถานนั้น ๆ เพื่อมอบให้ผู้พ้นโทษต่อไป แต่ต้องแจ้งให้ผู้ได้รับการปล่อยตัวทราบล่วงหน้าว่าจะให้ไปรับใบบริสุทธิที่ใด

ส่วนผู้ที่ได้รับการลดวันต้องโทษเข้าไปอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร เรือนจำหรือทัณฑสถานที่ทำ การปล่อยตัวจะส่งใบบริสุทธิ (ร.ท.25) ให้กรมฯ มอบให้ผู้พ้นโทษก็ได้ ทั้งนี้ต้องแจ้งให้ผู้พ้นโทษทราบล่วงหน้าว่าจะไปรับใบบริสุทธิที่ใดเช่นกัน

4.2.2.2 หน้าที่และความรับผิดชอบของพนักงานคุมประพฤติ

4.2.2.2.1. การสืบเสาะข้อเท็จจริง

เมื่อจะมีการพิจารณาพักการลงโทษ การขอพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคลหรือการลดวันต้องโทษแก่นักโทษเด็ดขาด หากรายใดมีรายละเอียดและข้อเท็จจริง ประกอบการพิจารณาไม่เพียงพอ พนักงานคุมประพฤตินำหน้าที่สืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับนักโทษนั้น ๆ ครอบคลุมภาวะแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อประมวลเสนอคณะกรรมการพิจารณาต่อไป ดังนี้

1. สัมภาษณ์นักโทษเด็ดขาดซึ่งกรมฯ จะพิจารณาให้พักการลงโทษ พักการกักกันและลดวันต้องโทษจำคุก ตลอดจนนักโทษเด็ดขาดซึ่งทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษและการย้ายผู้ต้องขังเกี่ยวกับประวัติส่วนตัว ประวัติครอบครัว พฤติกรรม พฤติการณ์ กระทำผิด ความประพฤติสุขภาพ ฯลฯ

2. ดำเนินการเยี่ยมบ้าน เพื่อหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาความประพฤติ อุปนิสัย อาชีพ ก่อนต้องโทษ ความสัมพันธ์ในครอบครัว ปัญหาที่อาจจะมีขึ้น ร่วมกันวางแผนและแนวทางร่วมกับครอบครัว เพื่อปฏิบัติต่อผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวออกมาคุมประพฤติให้เหมาะสมต่อไป

3. ติดต่อบุคคลใกล้ชิด เพื่อนบ้าน ญาติ นายจ้าง ครู ฯลฯ เพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้ที่จะถูกคุมประพฤติ เพื่อศึกษาถึงความรู้สึกของบุคคลเหล่านั้นที่มีต่อผู้คุมประพฤติว่า มีความรู้สึกรังเกียจ ไม่พอใจ หรือมีความเต็มใจที่จะช่วยเหลือ เพื่อจะได้นำมาวิเคราะห์วินิจฉัยและวางแผนเพื่อคุมประพฤติต่อไป

4. ติดต่อกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ตำรวจ อำเภอ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เพื่อทราบความเป็นไปของผู้ถูกคุมประพฤติและศึกษาดูว่า บุคคลนั้นมีความเต็มใจที่จะให้ความร่วมมือที่จะช่วยเหลือเพียงใด และเตรียมจัดหาหน่วยงานที่ให้บริการช่วยเหลือต่าง ๆ ตามที่ผู้ถูกคุมประพฤติมีความเดือดร้อนและต้องการให้ช่วย

5. ทำรายงานและวางแผนให้ความช่วยเหลือวางแผนการคุมประพฤติ เสนอคณะกรรมการพิจารณาดำเนินการตามสมควรต่อไป

4.2.2.2.2 หน้าที่ควบคุมสอดส่อง

1. ไปเยี่ยมเยียนผู้ได้รับพักการลงโทษ ไม่น้อยกว่าเดือนละ 1 ครั้ง
2. สอบถามความเป็นอยู่และปัญหาข้อขัดข้องในการดำเนินชีวิต แล้วหาทางช่วยแก้ไขข้อขัดข้องและอุปสรรคต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต เท่าที่สามารถจะช่วยให้ หากเหลือความสามารถให้หารือไปกรมฯ

3. ให้คำแนะนำและตักเตือนให้ผู้ได้รับพักการลงโทษ ประพฤติตนเป็นพลเมืองดีประกอบอาชีพเป็นหลักฐาน และให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขพักการลงโทษโดยเคร่งครัด

4. คอยสอดส่องดูแลความประพฤติ และการปฏิบัติตามเงื่อนไขของผู้ได้รับพักการลงโทษว่าได้เป็นไปโดยเรียบร้อยถูกต้องหรือไม่ประการใด แล้วรายงานต่อผู้บัญชาการเรือนจำหรือผู้ปกครองทราบเดือนละครั้งเป็นอย่างน้อย

5. ถ้าปรากฏว่าผู้ได้รับพักการลงโทษคนใด ได้ปฏิบัติผิดเงื่อนไขพักการลงโทษ หรือมีพฤติการณ์แสดงให้เห็นว่า หากจะให้พักการลงโทษต่อไป อาจก่อกรรมอันมิชอบขึ้นอีก ก็ให้รายงานให้ผู้บัญชาการเรือนจำหรือผู้ปกครองทราบโดยด่วน เพื่อพิจารณาดำเนินการจับตัวส่งกลับคืนเรือนจำเพื่อรับโทษที่ยังเหลืออยู่ต่อไป

6. สอดส่องดูแลการปฏิบัติของผู้อุปการะที่มีต่อผู้ได้รับพักการลงโทษ ว่าได้ให้ความช่วยเหลือจริงจัง ตามที่ให้ถ้อยคำไว้ต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหรือไม่ หากผู้อุปการะไม่ได้ให้ความช่วยเหลือเท่าที่ควร จะต้องทำหน้าที่ให้คำแนะนำแก่ผู้อุปการะ เพื่อให้บังเกิดผลเกี่ยวกับการพักการลงโทษ ถ้าผู้รับอุปการะประพฤติตนไม่เหมาะสม เช่น คบคนอันธพาล เล่นการพนัน เสพยาเสพติดให้โทษ ซ่องสุมตั้งเป็นซ่องโจร หรือกระทำความผิดอาญา ก็ให้รายงานผู้บัญชาการเรือนจำหรือผู้ปกครองทราบโดยด่วน เพื่อแจ้งกรมราชทัณฑ์พิจารณาดำเนินการเปลี่ยนผู้อุปการะต่อไป

7. เสนอความคิดเห็นในการเปลี่ยนแปลงแก้ไข หรือเพิ่มเติมเงื่อนไขพักการลงโทษ เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพและสถานการณ์ของท้องถิ่น และตัวบุคคลผู้ได้รับอนุมัติพักการลงโทษต่อผู้บัญชาการเรือนจำผู้อำนวยการหรือผู้ปกครอง เพื่อเสนอกรมฯ พิจารณาลดวันหรือเพิ่มเติมเงื่อนไขตามความเหมาะสม (ระเบียบกระทรวงมหาดไทย เรื่องการพักการลงโทษ ข้อ 15)

8. มีหน้าที่สืบสวนและสงเคราะห์ตามคำร้องขอในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการคุมประพฤติ การอาชีพ การเปลี่ยนผู้อุปการะ และการย้ายภูมิลำเนา ตลอดจนเสนอและขอคิดเห็นในการแก้ไขปรับปรุงเกี่ยวกับการพักการลงโทษ เพื่อให้บังเกิดผลดีตามความมุ่งหมายของกรมราชทัณฑ์

จะเห็นว่า โดยตัวของพนักงานคุมประพฤติกรมราชทัณฑ์เองนั้น มีเพียงหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ แต่ไม่มีอำนาจบังคับผู้ได้รับการพักการลงโทษหรือได้รับการลดวันต้องโทษ(กรมราชทัณฑ์เรียกบุคคลทั้ง 2 ประเภทรวมกันว่า “ผู้ถูกคุมประพฤติ”-ผู้ศึกษา)ตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นอำนาจตรวจค้นหรือจับกุมหรืออำนาจอื่น ๆ เนื่องจากยังไม่มียกกฎหมายใดรองรับ แต่จะอาศัยหลักการที่ว่าผู้ถูกคุมประพฤติดังเป็นนักโทษอยู่ เพียงแต่ได้รับอิสรภาพอย่างมีเงื่อนไขเท่านั้น ดังนั้นจึงอาจให้เจ้าหน้าที่เรือนจำตรวจค้นร่างกายหรือส่งตัวให้

แพทย์ตรวจตัวผู้ถูกคุมประพฤติได้ตามกฎกระทรวงมหาดไทย ส่วนที่ 3 ว่าด้วยการรับตัวผู้ต้องขัง (วิสัย พุทธชะวัน, 2534 : 100)

ในกรณีผู้ถูกคุมประพฤติไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข พนักงานคุมประพฤติจะเป็นผู้ทำรายงานเสนอผู้บังคับบัญชาทราบ ส่วนการจับกุมจะอาศัยอำนาจของเจ้าหน้าที่เรือนจำตามมาตรา 43 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 โดยให้เป็นอำนาจของพัศดีที่จะจับกุมผู้ถูกคุมประพฤติที่ฝ่าฝืนเงื่อนไขโดยไม่ต้องมีหมายจับ เนื่องจากตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(16) ให้คำจำกัดความของคำว่า "พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ" ว่า หมายรวมถึง "พัศดี ฯลฯ ในเมื่อทำการอันเกี่ยวกับการจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมาย ซึ่งคนต้องมีหน้าที่จับกุมหรือปราบปราม"

นอกจากจะใช้อำนาจของพัศดีในการควบคุมผู้ถูกคุมประพฤติแล้ว พนักงานคุมประเวดียังสามารถขอความร่วมมือจากตำรวจให้จับกุมตัวผู้ถูกคุมประพฤติส่งเรือนจำได้โดยไม่ต้องมีหมายจับเมื่อมีการฝ่าฝืนเงื่อนไขหรือแม้ว่าจะยังไม่ได้ฝ่าฝืน แต่มีพฤติการณ์ไม่น่าไว้วางใจ ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพักโทษ(วิสัย พุทธชะวัน, 2534 : 205)

สถิติที่น่าสนใจของงานคุมประพฤติกรมราชทัณฑ์ก็คือ ตัวเลขการเพิกถอนการพักการลงโทษในปี พ.ศ. 2529 ถึง 2533 อยู่ในระหว่างร้อยละ 0.91- 2.02 เท่านั้น(มณฑิรา ศิลปสร, 2534 : 54)ซึ่งนับว่าเป็นอัตราที่ต่ำมาก

4.2.3 พนักงานคุมประพฤติและพนักงานสังคมสงเคราะห์ของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

พนักงานคุมประพฤติของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน อยู่ในสังกัดกระทรวงยุติธรรมรับผิดชอบคดีที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน โดยสถานพินิจจะมีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 34 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ดังนี้

“มาตรา 34 ให้สถานพินิจมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้และตามกฎหมายอื่นและโดยเฉพาะให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) สืบเสาะและพินิจเรื่องอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และฐานะของเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด และของบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนนั้นอาศัยอยู่ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทั้งปวงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนนั้น รวมทั้งสาเหตุแห่งการกระทำความผิด เพื่อรายงานต่อศาล

(2) สอดส่องความประพฤติของเด็กและเยาวชนตามคำสั่งศาล

(3) ควบคุมเด็กและเยาวชน ซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดไว้ในระหว่างการสอบสวนหรือพิจารณาคดี หรือตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล

(4) สงเคราะห์และบำบัดแก้ไขเด็กและเยาวชนในระหว่างที่ถูกควบคุมหรือภายหลังปล่อย

(5) จัดให้มีการตรวจรักษาและพยาบาลเด็กหรือเยาวชนในระหว่างการสอบสวนหรือพิจารณาคดี หรือในระหว่างการควบคุมตัวในสถานพินิจ

(6) จัดการศึกษา ฝึกและอบรม ดูแลและอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชนซึ่งอยู่ในความควบคุม

(7) สืบเสาะภาวะความเป็นอยู่ของครอบครัวในคดีครอบครัวความทั้งจัดให้แพทย์หรือจิตแพทย์ตรวจร่างกาย สุขภาพหรือจิตใจของคู่ความในกรณีศาลมีคำสั่งตามมาตรา 112

(8) ประมวลและรายงานข้อเท็จจริง รวมทั้งเสนอความเห็นต่อศาลในคดีครอบครัวตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 117

(9) ศึกษาค้นคว้าถึงสาเหตุแห่งการกระทำของเด็กและเยาวชน ซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดโดยทั่ว ๆ ไป จัดทำสถิติการกระทำความผิดดังกล่าวของเด็กและเยาวชนและเผยแพร่วิธีป้องกันหรือทำให้ลดน้อยลง ซึ่งการกระทำความผิดนั้น

(10) ดำเนินการอื่นตามคำสั่งศาลหรือตามที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา”

ผู้รับผิดชอบดูแลงานของสถานพินิจคือ ผู้อำนวยการสถานพินิจ มีหน้าที่ตามมาตรา 37 ซึ่งบัญญัติว่า

“มาตรา 37 ผู้อำนวยการสถานพินิจมีหน้าที่รับผิดชอบในกิจการทั้งปวงตลอดจนการปกครอง บังคับบัญชาพนักงานของสถานพินิจนั้น และให้มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานคุมประพฤติหรือพนักงานสังคมสงเคราะห์และอำนาจหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้”

4.2.3.1 หน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติสถานพินิจ

ส่วนเจ้าหน้าที่ที่ถือเป็นแกนหลักของสถานพินิจก็คือ พนักงานคุมประพฤติ ซึ่งในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ ได้ให้คำนิยามว่าหมายถึง ผู้มีอำนาจหน้าที่สืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ควบคุมและสอดส่องความประพฤติของเด็กและเยาวชน ประมวลและรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้เยาว์ในคดีแพ่งและอำนาจหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติดังกล่าว และมีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 43 คือ

- (1) สืบเสาะและพินิจข้อเท็จจริงและสิ่งแวดล้อมตามมาตรา 34 (1) เกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชน ผู้ต้องหาและบุคคลอื่น
- (2) คุมประพฤติเด็กหรือเยาวชนตามคำสั่งศาล ตลอดจนดูแลอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชนซึ่งอยู่ระหว่างคุมประพฤติ
- (3) สอดส่องให้เด็กและเยาวชนปฏิบัติตามเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติตามที่ศาลกำหนด
- (4) ให้คำแนะนำแก่บิดามารดา หรือผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนนั้นอาศัยอยู่ในเรื่องการเลี้ยงดู อบรมและสั่งสอนเด็กหรือเยาวชน
- (5) ประมวลและรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้เยาว์ ในกรณีศาลเยาวชนและครอบครัวจะต้องบังคับใช้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในคดีแพ่งที่ผู้เยาว์มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสียเพื่อรายงานต่อศาล
- (6) ทำรายงานและความเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตาม (1) (2) (3) (4) และ (5) เพื่อเสนอต่อศาลหรือผู้อำนวยการสถานพินิจ
- (7) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามคำสั่งศาลหรือคำสั่งผู้อำนวยการสถานพินิจ

4.2.3.2 อำนาจของพนักงานคุมประพฤติสถานพินิจ

จะเห็นได้ว่าลักษณะหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติสถานพินิจ คล้ายคลึงกับพนักงานคุมประพฤติผู้ใหญ่มาก และนอกจากอำนาจหน้าที่ตามปกติตามมาตรา 43 แล้วพนักงานคุมประพฤติสถานพินิจยังมีอำนาจพิเศษตามมาตรา 44 ซึ่งบัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 43 ให้

พนักงานคุมประพฤติมีอำนาจอย่างพนักงานสอบสวนตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและให้มีอำนาจดังต่อไปนี้ด้วย คือ

(1) เข้าไปในสถานที่อยู่อาศัยของบิดามารดา หรือผู้ปกครองเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด หรือของบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนนั้นอาศัยอยู่ศึกษาหรือทำการงาน หรือมีความเกี่ยวข้องกับด้วย ในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตก และสอบถามบุคคลซึ่งอยู่ในที่นั้น

(2) เข้าไปในสถานที่อยู่อาศัยของบิดามารดา หรือผู้ปกครองผู้เยาว์หรือของบุคคลซึ่งผู้เยาว์อาศัยอยู่ ศึกษาหรือทำการงาน หรือมีความเกี่ยวข้องกับด้วย ในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตก และสอบถามบุคคลซึ่งอยู่ในที่นั้นเกี่ยวกับคดีแพ่งหรือคดีครอบครัวที่อยู่ในอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวตามมาตรา 11 (3)

(3) สอบถามครู อาจารย์ หรือผู้จัดการสถานศึกษาที่เด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดศึกษาหรือเคยศึกษาอยู่ เกี่ยวกับความประพฤติ การศึกษานิสัยและสติปัญญาของเด็กหรือเยาวชนนั้น และถ้าเห็นสมควรจะสั่งให้บุคคลเช่นนี้ทำรายงานเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวด้วยก็ได้

(4) เรียกบุคคลซึ่งสามารถให้ข้อเท็จจริงมาพบและสอบถามหรือปฏิญาณตนและให้ถ้อยคำ

(5) สั่งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองวัตถุหรือเอกสารอันจะใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ส่งวัตถุหรือเอกสารนั้น

ในกรณีที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าไปในสถานที่ตาม (1) หรือ (2) ในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ตกและพระอาทิตย์ขึ้น พนักงานคุมประพฤติจะกระทำได้อีกต่อเมื่อมีคำสั่งศาลหรือคำสั่งผู้อำนวยการสถานพินิจ

บทบัญญัติที่ให้พนักงานคุมประพฤติสถานพินิจมีอำนาจอย่างพนักงานสอบสวน ย่อมทำให้การปฏิบัติหน้าที่เป็นไปอย่างคล่องตัว และไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการรวบรวมพยานหลักฐานในทางปฏิบัติ และมีข้อนำพิจารณาว่าพนักงานคุมประพฤติผู้ใหญ่ไม่มีอำนาจดังกล่าว ทั้งที่ต้องทำงานกับบุคคลที่ไม่ใช่เด็กและอาจมีประวัติภูมิหลังที่เป็นอันตรายต่อสังคมมากกว่า ซึ่งต้องมีมาตรการการค้นหาข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ

4.2.3.3 พนักงานสังคมสงเคราะห์ในสถานพินิจ

นอกจากพนักงานคุมประพฤติสถานพินิจจะมีอำนาจมากกว่าพนักงานคุมประพฤติผู้ใหญ่แล้ว แม้แต่พนักงานสังคมสงเคราะห์ในสถานพินิจก็มีอำนาจเทียบเท่าพนักงานคุมประพฤติสถานพินิจ ดังบทบัญญัติ

มาตรา 46 ที่กำหนดให้ “พนักงานสังคมสงเคราะห์มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้และตามกฎหมายอื่น และโดยเฉพาะให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) สงเคราะห์และบำบัดแก้ไขเด็กและเยาวชนในระหว่างที่ถูกควบคุมอยู่ในสถานพินิจหรือที่ได้ปล่อยไปแล้ว ตลอดจนให้คำแนะนำ ควบคุมดูแลและอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชนนั้น

(2) ให้คำแนะนำแก่บิดามารดา หรือผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ เกี่ยวกับการเลี้ยงดู อบรมและสั่งสอนเด็กหรือเยาวชน เพื่อประโยชน์ในการสงเคราะห์และบำบัดแก้ไขเด็กหรือเยาวชน

(3) สอดส่องให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติตามเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤติตามที่ศาลกำหนด

(4) ปฏิบัติตามคำสั่งศาลในการสืบเสาะภาวะความเป็นอยู่ของครอบครัวและใกล้เคียงประณีประนอมข้อพิพาทในคดีครอบครัว

(5) ทำรายงานและความเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตาม (1) (2) (3) และ (4) เพื่อเสนอต่อศาล หรือผู้อำนวยการสถานพินิจ

(6) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามคำสั่งศาลหรือคำสั่งผู้อำนวยการสถานพินิจ

และในมาตรา 47 บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 46 ให้พนักงานสังคมสงเคราะห์มีอำนาจอย่างพนักงานสอบสวนตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้มีอำนาจดังต่อไปนี้ด้วย คือ

(1) เข้าไปในสถานที่อยู่อาศัยของบิดามารดาหรือผู้ปกครองเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด หรือของบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนนั้นอาศัยอยู่ ศึกษาหรือทำการงาน หรือมีความเกี่ยวข้องกับตัว ในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตก และสอบถามบุคคลซึ่งอยู่ในที่นั้น

(2) เข้าไปในสถานที่อยู่อาศัยของบิดามารดา หรือผู้ปกครอง ผู้เยาว์ หรือของบุคคลซึ่งผู้เยาว์อาศัยอยู่ ศึกษาหรือทำการงาน หรือมีความเกี่ยวข้องกับตัว หรือเข้าไปในสถานที่อยู่อาศัยของคู่ของความในคดีครอบครัวหรือของบุคคลซึ่งคู่ความนั้นอาศัยอยู่ ศึกษาหรือทำการงาน หรือมีความเกี่ยวข้องกับตัว ในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตก และสอบถามบุคคลซึ่งอยู่ในที่นั้น

(3) เรียกบุคคลซึ่งสามารถให้ข้อเท็จจริงมาพบและสอบถามหรือปฏิญาณตนและให้ถ้อยคำ

(4) เรียกคู่ความหรือบุคคลใดมาพบเพื่อไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาทในคดีครอบครัว

ในกรณีที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าไปในสถานที่ตาม (1) หรือ (2) ในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ตกและพระอาทิตย์ขึ้น พนักงานสังคมสงเคราะห์จะกระทำได้อีกเมื่อมีคำสั่งผู้อำนวยการสถานพินิจ”

นอกจากบทบัญญัติดังกล่าว กฎหมายยังบัญญัติให้พนักงานของสถานพินิจหรือพนักงานของสถานที่ซึ่งได้รับมอบหมายให้ควบคุม ฝึกและอบรมหรือสงเคราะห์เด็กหรือเยาวชน เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา ตามมาตรา 36 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534

4.2.4 เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินการบังคับคดีล้มละลาย เพื่อรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ ในคดีล้มละลายมาแบ่งให้แก่เจ้าหนี้ ตลอดจนควบคุมความประพฤติของลูกหนี้ ได้รับการแต่งตั้งจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม มีอำนาจหน้าที่บังคับคดีให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483(ชุมพล ชาวเกาะ, 2535 : 124)

เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ จะมีหน้าที่ส่วนใหญ่เกี่ยวกับการดำเนินคดีล้มละลาย เช่น ตามบทบัญญัติในมาตราต่อไปนี้

มาตรา 66 เมื่อศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายแล้ว ถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รายงานหรือเจ้าหนี้คนใดมีคำขอฝ่ายเดียวโดยทำเป็นคำร้อง และศาลพอใจจากรายงานของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือพยานที่เจ้าหนี้นำมาสืบ ว่าลูกหนี้ได้กระทำการอย่างใดดังต่อไปนี้

(1) ออกไปหรือกำลังจะออกไปนอกเขตอำนาจศาล หรือได้ออกไปก่อนแล้วและคงอยู่นอกเขตอำนาจศาลโดยเจตนาที่จะหลีกเลี่ยง ประวิงหรือกระทำให้ขัดข้องแก่กระบวนการพิจารณาคดีล้มละลาย

(2) กระทำหรือกำลังจะกระทำการฉ้อโกงเจ้าหนี้ หรือกระทำหรือกำลังจะกระทำ ความผิดอย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งมีโทษตามพระราชบัญญัตินี้

ศาลมีอำนาจออกหมายจับลูกหนี้มาซึ่งไว้จนกว่าลูกหนี้จะได้ให้ประกันจนพอใจ แต่ไม่ให้เกินกว่าหกเดือน

มาตรา 117 เมื่อศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว ศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ มีอำนาจออกหมายเรียกลูกหนี้ ภริยาของลูกหนี้ หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดซึ่งได้ความหรือสงสัยว่ามีทรัพย์สินของลูกหนี้อยู่ในครอบครองหรือเชื่อว่าเป็นหนี้ลูกหนี้ หรือเห็นว่าสามารถแจ้งข้อความเกี่ยวกับกิจการหรือ

ทรัพย์สินของลูกหนี้มาไต่สวนหรือสอบสวน และมีอำนาจสั่งให้บุคคลนั้น ๆ ส่งเอกสารหรือวัตถุพยานซึ่งอยู่ในความยึดถือหรืออำนาจของผู้นั้นอันเกี่ยวกับกิจการ หรือทรัพย์สินของลูกหนี้

ถ้าบุคคลนั้นจงใจขัดขืนหมายเรียกหรือคำสั่ง ศาลมีอำนาจออกหมายจับบุคคลนั้นมาขังไว้จนกว่าจะได้ปฏิบัติตามคำสั่งศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

จากบทบัญญัติข้างต้นจะเห็นว่าในคดีล้มละลายซึ่งเป็นคดีแพ่ง แต่กลับมีบทบังคับลูกหนี้คล้ายกับคดีอาญา นอกจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะมีหน้าที่ดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดีล้มละลายแล้ว ยังมีฐานะเป็นพนักงานสอบสวนอีกด้วย ตามมาตรา 160 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย ดังนี้

“มาตรา 160 ในระหว่างดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีล้มละลาย ถ้ามีเหตุควรเชื่อได้ว่าลูกหนี้หรือผู้หนึ่งผู้ใดได้กระทำความผิดในทางอาญาเกี่ยวกับการล้มละลาย ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วย

ในกรณีที่พนักงานอัยการมีความเห็นว่าไม่ควรฟ้อง ซึ่งแย้งกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ให้ส่งสำนวนไปยังอธิบดีกรมอัยการเพื่อสั่ง”

ทั้งนี้เนื่องจากกฎหมายล้มละลายเป็นกฎหมายพิเศษ จำเป็นต้องดำเนินการโดยเร่งด่วน จึงได้ให้อำนาจสอบสวนแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ทั้งยังสามารถดำเนินคดีกับลูกหนี้ เจ้าหนี้หรือบุคคลอื่นใดที่กระทำความผิดทางอาญาเกี่ยวกับการล้มละลายเช่น การฉ้อโกงทรัพย์สินในคดีล้มละลายได้เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนในคดีอาญาทั่วไป

4.2.5 พนักงานตุลาการ/พนักงานเจ้าหน้าที่ใน พ.ร.บ.ตุลาการ

4.2.5.1 พนักงานตุลาการ

ตามพระราชบัญญัติตุลาการ พ.ศ. 2469(กฤษฎา ทองธรรมนูญ, 2537 : 143-151) ได้ให้ความหมายของคำว่า “พนักงานตุลาการ” และ “พนักงาน” ไว้ดังนี้ คำว่า “พนักงานตุลาการ” และ “พนักงาน” หมายความรวมถึงบุคคลใด ๆ ซึ่งรับราชการในกรมตุลาการหรือนายทหารแห่งราชนาวิ หรือนายอำเภอ หรือผู้ช่วยนายอำเภอ ซึ่งได้รับแต่งตั้งเป็นพิเศษให้กระทำการแทนกรมตุลาการ

คำทั้งสองคำนี้แสดงถึงผู้รับราชการในกรมศุลกากรทั่ว ๆ ไป ทุกคนได้รับราชการในกรมศุลกากร ย่อมเป็นพนักงานหรือพนักงานศุลกากรโดยอัตโนมัติ แตกต่างกับผู้เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ในนิยามต่อไป ซึ่ง จะต้องได้รับการแต่งตั้งให้มีหน้าที่เฉพาะการหรือเป็นผู้กระทำการในหน้าที่ของตนโดยปกติ นอกจากข้าราชการกรมศุลกากรแล้วบุคคลต่อไปนี้เป็นพนักงานศุลกากรหากได้รับแต่งตั้งเป็นพิเศษให้กระทำการ กรมศุลกากร คือ นายทหารแห่งราชนาวิ นายอำเภอ และผู้ช่วยนายอำเภอ

4.2.5.2 อำนาจของพนักงานศุลกากร

บทบัญญัติในพระราชบัญญัติศุลกากรได้กำหนดอำนาจของพนักงานศุลกากรไว้ดังนี้

(1) **ตรวจค้นเรือลำใด ๆ** ในพระราชอาณาเขต ตามมาตรา 15 แห่ง พ.ร.บ.ศุลกากร พ.ศ. 2469 บัญญัติไว้ความว่า พนักงานศุลกากรอาจขึ้นไปและอยู่บนเรือลำใด ๆ ในพระราชอาณาเขต ไม่ว่าส่วนใด ๆ ของเรือ และไม่ว่าเวลาใด ๆ ให้พนักงานศุลกากรเข้าถึงและตรวจค้นได้ และอาจตรวจดูเอกสารที่เกี่ยวข้องกับสินค้าในเรือได้ ไม่ว่าเอกสารชนิดใด ยิ่งกว่านั้นอาจสั่งให้เปิดห้องหรือส่วนใด ๆ ของเรือ หรือเปิดหีบห่อที่บรรจุของใด ๆ ได้ด้วย อาจประทับตราหรือทำเครื่องหมายอย่างใด ๆ ไว้ก็ได้

(2) **ตรวจค้นรถเกวียนหรือยานพาหนะที่ใช้**เนื่องกับเรือกำปั่น ตามมาตรา 19 แห่ง พ.ร.บ.ศุลกากร พ.ศ. 2469 บัญญัติไว้ความว่า พนักงานศุลกากรอาจสั่งให้ หยุดและตรวจค้นรถเกวียนหรือยานพาหนะอื่น ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าได้ใช้หรือกำลังใช้เนื่องกับเรือกำปั่นคลังสินค้าท่าเทียบท่าเรือ ฯลฯ

(3) **ตรวจค้นยวดยานและของที่ขนส่ง** ณ ด่านพรมแดนหรือในระยะ 50 กิโลเมตร จากเขตแดนทางบก มาตรา 9 แห่ง พ.ร.บ.ศุลกากร ฉบับที่ 7 บัญญัติไว้ความว่า ผู้ควบคุมยวดยานและบุคคลใด ๆ ที่ขนส่งของเข้าออกต้องหยุดที่ด่านพรมแดน เพื่อให้พนักงานตรวจบุคคลดังกล่าวมานั้น เมื่อพนักงานเรียกร้องในเวลาหรือที่ใด ๆ ภายในระยะ 50 กิโลเมตร จากเขตแดนทางบกต้องหยุดหรือยอมให้พนักงานตรวจเช่นเดียวกันพึงสังเกตว่า มาตรานี้ มาตราเดียวเท่านั้นที่กฎหมายใช้คำว่า “พนักงาน” แทนที่จะเป็น “พนักงานศุลกากร” ดังที่ใช้ในมาตราอื่น ๆ

(4) **ตรวจค้นอากาศยาน** มาตรา 9 แห่ง พ.ร.บ.ศุลกากร ฉบับที่ 8 บัญญัติไว้ ความว่า พนักงานศุลกากรอาจตรวจและสลักเอกสารใด ๆ ทั้งสิ้นที่เกี่ยวกับอากาศยาน หรือเกี่ยวกับของที่บรรจุไว้หรือบรรจุลงในอากาศยาน

(5) **ตรวจค้นหีบห่อคนโดยสาร** มาตรา 17 แห่ง พ.ร.บ.ศุลกากร พ.ศ. 2469 บัญญัติไว้ความว่า พนักงานศุลกากรอาจตรวจค้นหีบห่อคนโดยสาร แล้วปล่อยผ่านภาษีได้และมีอำนาจกักหีบห่อที่ได้เสียค่าภาษี หรือมีของต้องกักไว้ก็ได้

(6) **ตรวจค้นบุคคลใด ๆ ในเรือกำปั่นใด ๆ ในเขตท่า** มาตรา 18 แห่ง พ.ร.บ.ศุลกากร พ.ศ. 2469 บัญญัติไว้ความว่า พนักงานศุลกากรอาจตรวจค้นบุคคลใด ๆ ในเรือกำปั่นใด ๆ ในเขตท่าหรือบุคคลที่ขึ้นมาจากกำปั่นลำใด ๆ ก็ได้ ในเมื่อมีเหตุผลสมควร

(7) **ยึดสิ่งใด ๆ** อันจะต้องริบตามพระราชบัญญัติศุลกากร มาตรา 24 แห่ง พ.ร.บ.ศุลกากร พ.ศ. 2469 บัญญัติไว้ความว่า สิ่งใด ๆ อันจะต้องริบตามพระราชบัญญัตินี้ พนักงานศุลกากร พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ มีอำนาจยึดในเวลาใด ๆ และ ณ ที่ใด ๆ ก็ได้ ในการจับกุมผู้จับกุมต้องมีความรอบคอบรัดกุมในการดำเนินการเกี่ยวกับของกลางและผู้ต้องหา เช่น เรื่องแผนการเดินเรือขับเรือขณะจับกุมเรืออยู่ในระหว่างเส้นรุ้งและเส้นแวงที่เท่าใดจะต้องให้นายเรือลงนามรับรองไว้พร้อมพยานบุคคลที่เกี่ยวข้อง ต้องมีการถ่ายรูป บันทึกภาพโดยวิธีโอเทปไว้เป็นหลักฐานถ้าทำได้ การควบคุมตัวผู้ต้องหาให้แยกกัน อย่าให้มีการปรึกษารือกันและให้ฟังรับสอบสวนปากคำเสียในทันที แล้วให้ลงนามพร้อมพยานไว้เป็นหลักฐาน

(8) **อำนาจบางประการในเขตควบคุมศุลกากร** พนักงานศุลกากรมีอำนาจตรวจค้นโรงเรือน หรือ อสังหาริมทรัพย์อย่างอื่นในเวลากลางวัน โดยไม่ต้องหมายค้น มีอำนาจตรวจค้นยานพาหนะซึ่งเข้าหรือออกไป หรือพักอยู่ใน หรือผ่านเขตควบคุมศุลกากรได้ทั้งกลางวันและกลางคืนได้โดยไม่ต้องมีหมายค้น และมีอำนาจตรวจค้นบุคคลซึ่งสัญจรไปมาภายในเขตนั้นได้ ในทำนองเดียวกันหากมีเหตุอันควรว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิดกฎหมายว่าด้วยศุลกากรและบุคคลนั้นไม่สามารถแสดงเหตุผลของตนให้เป็นที่พอใจของพนักงานศุลกากร พนักงานศุลกากรมีอำนาจจับได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ ส่วนอำนาจตรวจค้นโรงเรือน หรือ อสังหาริมทรัพย์อย่างอื่นในเวลากลางคืนจะต้องเป็นพนักงานศุลกากรผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นพิเศษจากอธิบดี พนักงานศุลกากรหาอำนาจเช่นนั้นได้

(9) **อำนาจอื่น ๆ** ยังมีกฎหมายศุลกากรอีกหลายมาตราที่บัญญัติให้อำนาจแก่พนักงานศุลกากรไว้ ซึ่งความสำคัญรองลงมาจากอำนาจต่าง ๆ ที่ยกมากล่าวไว้ เช่น อำนาจนำของที่ยังมิได้ตรวจมอบไปเก็บไว้ในที่มั่นคงตามมาตรา 16 หรือสั่งให้นายเรือซึ่งเข้ามาถึงด่านตรวจต้องปฏิบัติ หรือกระทำการบางอย่างตามมาตรา 21 เป็นต้น

4.2.5.3 พนักงานเจ้าหน้าที่

ตามมาตรา 2 วรรค 5 แห่ง พ.ร.บ.ศุลกากร พ.ศ. 2469 บัญญัติว่า คำว่า “พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า และกินรวมไปถึงพนักงานใด ๆ ซึ่งได้แต่งตั้งให้มีหน้าที่โดยเฉพาะการ หรือพนักงานใด ยังได้กระทำหน้าที่โดยเฉพาะในกิจการตามหน้าที่ของตนโดยปกติ”

หน้าที่เฉพาะการคือ หน้าที่ที่มอบหมายให้พนักงานคนใดคนหนึ่งกระทำโดยเฉพาะเจาะจง และซึ่งเมื่อปฏิบัติสำเร็จเสร็จสิ้นตามที่ได้รับมอบหมายแล้ว ก็เป็นอันเสร็จหน้าที่เป็นคราว ๆ ไป พนักงานเจ้าหน้าที่จะถูกแต่งตั้งให้มีหน้าที่เฉพาะการ อาจเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งกระทำหน้าที่โดยเฉพาะกิจการ ตามหน้าที่ของตนโดยปกติอยู่แล้วก็ได้ เช่น นิติกร หรือนักวิชาการภาษีหรือเจ้าหน้าที่ประเมินอากร ย่อมมีหน้าที่ของตนโดยปกติอยู่แล้ว แต่ถ้าได้รับแต่งตั้งให้ไปทำการอย่างใดโดยเฉพาะ เช่น ให้ไปจับกุมหรือยึดของรายหนึ่ง นิติกร นักวิชาการ ภาษี หรือเจ้าหน้าที่ประเมินอากรซึ่งปกติไม่มีอำนาจจับกุม หรือยึดสิ่งของก็กลายเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่และมีอำนาจไปจับกุมและปราบปรามการกระทำผิดได้

ส่วนหนึ่งซึ่งโดยเฉพาะในกิจการตามหน้าที่โดยปกติ นั้น ก็คือหน้าที่ซึ่งได้กำหนดไว้เป็นการถาวรสำหรับให้พนักงานศุลกากรถือปฏิบัติเป็นงานประจำ เพื่อการบริการกิจการในอำนาจหน้าที่ของกรมศุลกากร ให้เป็นไปโดยเรียบร้อย มีระเบียบและประสิทธิภาพตามปกติที่กำหนดไว้ตามตำแหน่งและหน่วยงานผู้ใดดำรงตำแหน่งในหน่วยงานใด ก็มีอำนาจหน้าที่หรือเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามตำแหน่งนั้น หน่วยงานนั้น เช่น นิติกร เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ในงานของกองคดีหรือกองอื่นที่ตนสังกัด เจ้าหน้าที่ประเมินอากรเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ในการตีราคาสินค้าและประเมินภาษีอากร นายตรวจศุลกากร และศุลกากรักษ์เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ในการตรวจดักป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดในอำนาจหน้าที่ของกองป้องกัน และปราบปราม หรือการตรวจของที่กำลังผ่านศุลกากรหรือการตรวจของผู้เดินทาง เป็นต้น

เมื่อใดกำหนดไว้เป็นอำนาจหน้าที่พนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว พนักงาน หรือพนักงานศุลกากรธรรมดา ย่อมไม่สามารถจะกระทำกรณนั้น ๆ ตัวอย่าง เช่น มาตรา 20 พนักงานเจ้าหน้าที่อาจจับกุมบุคคลได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ ถ้าพบผู้นั้นกำลังกระทำผิดหรือพยายามจะกระทำผิดหรือใช้ หรือช่วย หรือยุยงให้ผู้อื่นกระทำผิด พนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา นี้ ต้องมีหน้าที่ที่ได้รับแต่งตั้งโดยเฉพาะการ หรือหน้าที่โดยเฉพาะ หรือมีหน้าที่โดยเฉพาะในกิจการตามหน้าที่ของตนโดยปกติ จึงจะจับกุมในกรณีดังกล่าวได้ ดังนั้น

หากนักวิชาการภาษี กองวิชาการกรมศุลกากรไปพบการกระทำผิดดังกล่าว ก็หาอำนาจจับกุมตามมาตรา 114 หรือไม่ หรือตามมาตรา 25 บรรดาสิ่งของที่ยึดไว้ตามพระราชบัญญัตินี้ต้องส่งมอบให้อยู่ในความอารักขาของพนักงานเจ้าหน้าที่ศุลกากร พนักงานเจ้าหน้าที่ดังกล่าวนี้ คือ พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีหน้าที่โดยเฉพาะในการเก็บรักษาของกลางที่ยึดไว้เท่านั้น มิใช่ว่าจะมอบให้พนักงาน หรือพนักงานศุลกากรใด ๆ ไว้ก็ได้ทั้งสิ้น

อีกตัวอย่างหนึ่ง มาตรา 114 พนักงานเจ้าหน้าที่ใด ๆ อาจเรียกให้ยื่นบัญชีราคาสินค้า บัญชีสำหรับเรือ ใบตราส่งสินค้า ใบรับสมุดบัญชี บันทึกเรื่องราวหรือเอกสารอย่างอื่น อันเกี่ยวกับตัวของใด ๆ ที่กำลังผ่านศุลกากรนั้นได้ ผู้ใดไม่ยอมยื่นมีความผิดตามที่บัญญัติไว้ ดังนั้น นิติกรจะเรียกผู้นำสินค้าเข้ารายใดรายหนึ่งซึ่งประกอบกิจการเป็นปกติให้ส่งเอกสารติดต่อการค้า โดยผู้นำเข้านั้นมิได้มีความผิด หรือเกี่ยวเนื่องกับการกระทำผิดอยู่ในระหว่างพิจารณาของนิติกร ย่อมไม่มีอำนาจกระทำได้ ผู้ขัดขืนย่อมไม่มีความผิด เช่นนี้ เป็นต้น ข้อควรสังเกตในเรื่องหน้าที่โดยเฉพาะนี้ก็คือ เป็นหน้าที่ซึ่งอาจถูกจำกัดด้วยบริเวณทางภูมิศาสตร์ เช่นหน้าที่ตามที่ได้รับแต่งตั้งหรือกำหนดไว้โดยระบอบอาญาเขตของตนไม่ เช่น ตามมาตรา 20 เกี่ยวกับการจับกุมโดยไม่มีหมายจับนั้น ถ้ากระทำที่จะเป็นสาเหตุให้ถูกจับเกิดขึ้นในท้องที่หนึ่ง พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมิได้มีเขตอำนาจในเขตนั้น ถึงแม้พบเห็นหรือสืบทราบก็ไม่มีอำนาจจับกุมโดยพลการ

4.2.5.4 อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่

(1) เปิดหีบห่อของเพื่อตรวจ พ.ร.บ.ศุลกากร พ.ศ. 2469 มาตรา 14 บัญญัติไว้ ความว่า “พนักงานเจ้าหน้าที่ศุลกากรคนใดจะเปิดหีบห่อและตรวจของนั้นในเวลาใด ๆ ก็ได้และจะเอาตัวอย่างของนั้นเพื่อตรวจสอบ หรือตีราคา หรือเพื่อประโยชน์อื่นใดตามที่จำเป็นก็ได้ โปรดสังเกตว่าถ้อยคำในมาตรา 14 เป็นมาตราเดียวที่แตกต่างกับมาตราอื่น ๆ เพราะใช้คำว่า “พนักงานเจ้าหน้าที่ศุลกากร” แต่ต้องแปลเจตนารมณ์ว่าให้หมายถึงพนักงานเจ้าหน้าที่โดยเฉพาะ หาได้มีความหมายถึงพนักงานศุลกากรโดยทั่วไปไม่ ทั้งนี้เพราะมีมาตรา 13 สนับสนุนเหตุผลอยู่อีกชั้นหนึ่งความว่า “บรรดาซึ่งของการสอบ การตีราคาของ ฯลฯ เพื่อประเมินค่าภาษีหรือเพื่อประโยชน์อื่นในราชการนั้น ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ในกรมศุลกากรเป็นผู้ทำ”

(2) จับผู้ที่กำลังกระทำผิดกฎหมายศุลกากรโดยไม่ต้องมีหมายจับ พ.ร.บ.ศุลกากร พ.ศ. 2469 มาตรา 20 บัญญัติไว้ความว่า “ถ้าพบผู้ใดกำลังกระทำผิด หรือพยายามจะกระทำ หรือใช้ หรือช่วย หรือยุยงให้ผู้อื่นกระทำผิดต่อพระราชบัญญัตินี้ พนักงานเจ้าหน้าที่อาจจับผู้นั้นได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ” กฎหมายให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าที่ได้ โปรดสังเกตว่า การจับกุมผู้

สงสัยว่าการกระทำผิดต่อกฎหมายในเขตควบคุมศุลกากรนั้น ผู้จับกุมหาจำเป็นต้องเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่ เพราะกฎหมายใช้คำว่า “พนักงานศุลกากร”

(3) ยิงเรือที่กำลังหนี พ.ร.บ.ศุลกากร พ.ศ. 2469 มาตรา 23 บัญญัติไว้ความว่า “ถ้าเรือลำใดที่จะพึงต้องถูกยึดหรือตรวจตามพระราชบัญญัตินี้ ไม่หยุดลอยลำ เมื่อได้สั่งให้หยุดและมีเรือในราชการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หรือของกรมศุลกากร ชักธงหมายตำแหน่ง ธงหมายราชการไล่ติดตามไป เมื่อได้ยิงปืนเป็นอาณัติสัญญาณนัดหนึ่งก่อนแล้ว พนักงานควบคุมเรือที่ไล่ติดตามนั้น มีอำนาจตามกฎหมายที่จะยิงเรือซึ่งกำลังหนี นั้นได้” ผู้มีอำนาจยิงเรือตามมาตรานี้ ถึงแม้จะไม่ระบุเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่โดยตรง แต่คำว่าพนักงานควบคุมเรือที่ไล่ติดตามย่อมได้รับแต่งตั้งให้มีหน้าที่เฉพาะการ หรือกระทำหน้าที่โดยเฉพาะในกิจการตามหน้าที่ของตนโดยปกติอย่างแน่นอน ผู้ควบคุมเรือที่ว่านี้จึงหมายถึงพนักงานเจ้าหน้าที่

(4) กักเรือไว้จนกว่าจะได้ใช้ค่าใช้จ่ายในการเฝ้ารักษา พ.ร.บ.ศุลกากร พ.ศ. 2469 มาตรา 44 และ 54 บัญญัติไว้ความว่า พนักงานเจ้าหน้าที่อาจกักเรือขนถ่ายของขาเข้าหรือบรรทุกของขาออกนีนานกว่า 21 วัน ไว้ได้จนกว่าจะได้ใช้ค่าใช้จ่ายในการเฝ้ารักษาตามที่รัฐมนตรีกำหนดในกฎกระทรวง (ใบแนบ ศ.2)

(5) อำนาจอื่น ๆ ตามกฎหมายศุลกากรได้กำหนดอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ไว้อีกหลายมาตรา ซึ่งมีความจำเป็นต่อการศึกษารองลงมา เป็นต้นว่า มาตรา 37 มีอำนาจตรวจห่อพัสดุไปรษณีย์หรือกักห่อจดหมายที่เข้ามาหรือออกไปนอกราชอาณาจักรได้ หรือมาตรา 101 พนักงานเจ้าหน้าที่คนใดซึ่งกระทำการโดยอาศัยอำนาจของอธิบดี อาจยื่นฟ้องและทำการฟ้องแก้คดี หรือดำเนินคดีได้ไม่ว่าในศาลหนึ่งศาลใด เป็นต้น

4.2.5.5 พนักงานศุลกากรผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นพิเศษจากอธิบดี

พนักงานศุลกากรผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นพิเศษจากอธิบดี มีอำนาจตามกฎหมายในการตรวจค้นโรงเรือน หรืออสังหาริมทรัพย์อย่างอื่นที่อยู่ภายในเขตควบคุมในเวลากลางคืนโดยไม่ต้องมีหมายค้น

พนักงานศุลกากรผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นพิเศษจากอธิบดี ตามตำแหน่ง ได้แก่

- (1) รองอธิบดีฝ่ายปราบปราม
- (2) ผู้อำนวยการกองป้องกันและปราบปราม หรือผู้รักษาการแทน
- (3) ผู้อำนวยการศุลกากรภูมิภาค หรือผู้รักษาการแทน

- (4) ผู้ช่วยผู้อำนวยการศุลกากรภูมิภาค หรือผู้รักษาการแทน
- (5) นายด่าน หรือผู้รักษาการแทน
- (6) สารวัตศุลกากร
- (7) นายตรวจศุลกากร

บุคคลตาม (1) และ (2) ใช้อำนาจตามกฎหมายได้ทุกเขตด่าน ส่วนบุคคลตั้งแต่ (3) ถึง (7) ใช้
อำนาจได้เฉพาะในเขตด่านที่ดินมีหน้าที่โดยเฉพาะเท่านั้น

4.2.5.6 อำนาจของพนักงานศุลกากรผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นพิเศษจากอธิบดี

(ก) ตรวจค้นโรงเรือนในเขตควบคุมศุลกากรในเวลากลางคืน

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ภายในเขตควบคุมศุลกากรนั้น ให้บรรดาโรงเรือนหรือสิ่งหามทรัพย์
อย่างอื่น ตกอยู่ในอำนาจการตรวจค้นของพนักงานศุลกากรตลอดไป ไม่ว่าในเวลากลางวันหรือกลางคืนโดย
ไม่ต้องมีหมายค้น แต่สำหรับการตรวจค้นในเวลากลางคืนนั้นกฎหมายได้จำกัดอำนาจให้แก่พนักงานศุลกากร
ผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นพิเศษจากอธิบดีเท่านั้นที่จะกระทำได้

(ข) บันทึกข้อเท็จจริง

ข้อสังเกตของพระราชบัญญัติศุลกากรก็คือการให้อำนาจและหน้าที่ของพนักงานศุลกากรและ
พนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนข้างจะมีความเด็ดขาดพอสมควร ทั้งที่เป็นเรื่องของการตรวจสินค้าเพื่อเก็บภาษีอากร
ซึ่งแม้จะถือเป็นอาชญากรรมอย่างหนึ่ง แต่มิใช่เป็นเรื่องที่กระทบต่อตัวบุคคลและชุมชนโดยตรง ข้อสังเกตอีก
ประการหนึ่งก็คือ พนักงานศุลกากรและพนักงานเจ้าหน้าที่ในกฎหมายศุลกากรมีแต่อำนาจสืบสวน แต่ไม่มี
อำนาจสอบสวน(ชุมพล ชาวเกาะ, 2534 : 133)

4.2.6 ผู้ตรวจการกรมการขนส่งทางบก

ผู้ตรวจการ หมายถึง ข้าราชการสังกัดกรมการขนส่งทางบกซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้มีหน้าที่ตรวจการขนส่ง

ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจการ(ชุมพล ชาวเกาะ, 2534 : 129-131) กรมการขนส่งทางบกให้ผู้ตรวจการมีอำนาจเรียกให้รถหยุด เพื่อทำการตรวจสอบ และเมื่อเชื่อว่าการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 เกิดขึ้น ทั้งนี้ในผู้ตรวจการมีอำนาจจับกุมผู้ฝ่าฝืน เพื่อส่งให้พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจดำเนินคดีต่อไป แต่ทั้งนี้ก็ไม่ลบล้างอำนาจในการจับกุมของพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาอาญา ที่มีอำนาจในการจับกุมผู้กระทำผิด สามารถจับกุมผู้กระทำผิดตามพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 นี้ ได้

นอกจากนี้ ผู้ตรวจการของกรมการขนส่งทางบก ยังมีอำนาจยึดใบอนุญาตปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ประจำรถ ถ้าผู้ได้รับใบอนุญาตปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ประจำรถฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 นี้ และเมื่อยึดใบอนุญาตปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ประจำรถของผู้ใดแล้ว ก็ให้ส่งเป็นหนังสือให้ผู้นั้นไปรายงานตนต่อนายทะเบียน ภายในเจ็ดสิบสองชั่วโมง คำสั่งดังกล่าวนี้ให้ถือว่าเป็นใบอนุญาตปฏิบัติหน้าที่ เป็นผู้ประจำรถชั่วคราว ภายในกำหนดเวลาดังกล่าวนั้น ทั้งนี้ให้นายทะเบียน มีอำนาจสั่งพักใช้ใบอนุญาตนั้นได้ไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวัน หรือจะสั่งเพิกถอนใบอนุญาตนั้นเสียก็ได้

อำนาจของผู้ตรวจการยังครอบคลุมไปถึงบทบัญญัติทั้งหลายในกฎหมายว่าด้วยรถยนต์ และกฎหมายว่าด้วยการจราจรทางบกในส่วนที่เกี่ยวกับหน้าที่ของผู้ขับรถ ผู้เก็บค่าโดยสารและนายตรวจ ถ้าพบผู้กระทำผิดดังกล่าว ผู้ตรวจการกรมการขนส่งทางบก ก็มีอำนาจในการจับกุมผู้กระทำผิดดังกล่าวได้

กรณีอำนาจในการเปรียบเทียบปรับนั้น ในบรรดาความผิดตามพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 ที่มีโทษปรับสถานเดียวนั้น ให้อธิบดีกรมการขนส่งทางบก หรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมาย มีอำนาจเปรียบเทียบปรับผู้ต้องหาได้ และเมื่อผู้ต้องหาได้ชำระค่าปรับตามจำนวนที่อธิบดี หรือผู้ซึ่งอธิบดี มอบหมายให้ มีอำนาจเปรียบเทียบปรับภายในสามสิบวันแล้ว ก็ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาอาญา แต่ถ้าผู้ต้องหาไม่ยินยอม ตามที่เปรียบเทียบปรับ หรือเมื่อยินยอมแล้วแต่ไม่ชำระค่าปรับภายในสาม

สิบวันดังกล่าวแล้ว ถือว่าคดีไม่เลิกกัน ก็ให้ร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจ เพื่อทำการสอบสวนฟ้องร้องตามกระบวนการยุติธรรมต่อไป

จะเห็นได้ว่า การใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำผิดของผู้ตรวจการของกรมการขนส่งทางบกตามพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 กระทำในฐานะเป็นพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ และมีอำนาจในการเปรียบเทียบปรับผู้กระทำผิดในกรณีผู้กระทำผิดยินยอมเสียค่าปรับเท่านั้น ไม่ได้เป็นพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คือไม่สามารถที่จะสอบสวนผู้กระทำผิดในกรณีที่ไม่ยินยอมให้เปรียบเทียบปรับได้ ต้องส่งเรื่องให้พนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจดำเนินคดี ฟ้องร้องตามขั้นตอนต่อไป

4.2.7 เจ้าหน้าที่เทศกิจ

4.2.7.1 ความหมายของเจ้าหน้าที่เทศกิจ

เจ้าหน้าที่เทศกิจ(ชุมพล ชาวเกาะ, 2535 : 87-95) หมายถึง พนักงานเจ้าหน้าที่ ตามที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแต่งตั้งตามมาตรา 90 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 โดยจะแต่งตั้งจากข้าราชการกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักเทศกิจ และสังกัดหรือปฏิบัติหน้าที่ในงานเทศกิจ ได้แก่ หัวหน้าเทศกิจ ข้าราชการตำแหน่งเจ้าพนักงานปกครอง เจ้าหน้าที่ปกครองของงานเทศกิจ และรองผู้อำนวยการสำนักเทศกิจ เลขานุการสำนักเทศกิจ ผู้อำนวยการกองทุกกอง หัวหน้างานทุกงาน นิติกร เจ้าพนักงานปกครอง และเจ้าหน้าที่ปกครองของสำนักเทศกิจ โดยให้มีอำนาจเต็มพื้นที่กรุงเทพมหานคร และยักรวมถึงที่ปกครองของสำนักงานเทศกิจ พนักงานขับรถ และข้าราชการกรุงเทพมหานคร หรือลูกจ้างกรุงเทพมหานคร ที่ปฏิบัติหน้าที่งานเทศกิจ ของสำนักงานเขต และสำนักเทศกิจ

ความผิดที่เจ้าหน้าที่เทศกิจ เข้าไปดูแลและบังคับการให้เป็นไปตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร และกฎหมายอื่น ๆ ที่กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานครนั้น ส่วนใหญ่เป็นความผิดลหุโทษ จึงมีขั้นตอนในการปฏิบัติไม่ยุ่งยากซับซ้อนเหมือนความผิดเกี่ยวกับอาญา หรือคดีแพ่ง การดำเนินการมักจะมุ่งในด้านการว่ากล่าวตักเตือน และปราบผู้กระทำผิดหรือฝ่าฝืนก่อน ต่อเมื่อผู้กระทำผิด ไม่ปฏิบัติตามจึงดำเนิน

การจับกุม และดำเนินคดีตามกฎหมาย อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เทศกิจในฐานะที่เป็น พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ (ตำรวจทางยุติธรรม)

4.2.7.2 อำนาจของเจ้าหน้าที่เทศกิจ

อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เทศกิจตามมาตรา 90 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 ได้มีบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ตีความเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เทศกิจไว้ ดังต่อไปนี้

1. เจ้าหน้าที่เทศกิจมีอำนาจทำการสืบสวนคดีอาญา เพราะเจ้าหน้าที่เทศกิจเป็นพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
2. เจ้าหน้าที่เทศกิจมีอำนาจจับกุมบุคคล ซึ่งได้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามมาตรา 78 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
3. เจ้าหน้าที่เทศกิจมีอำนาจค้นในที่รโหฐานได้ โดยไม่ต้องมีหมายค้นในบางกรณี ตามมาตรา 92 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่าด้วยการค้นในที่รโหฐาน
4. เจ้าหน้าที่เทศกิจมีหน้าที่ยึดสิ่งของ และจับกุมบุคคลในที่ค้นนั้นได้ เมื่อมีหมายอีกต่างหาก หรือในกรณีความผิดซึ่งหน้าตามมาตรา 98 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
5. เจ้าหน้าที่เทศกิจมีอำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดในระหว่างการตรวจค้นในอาคารได้เป็นพิเศษโดยไม่จำกัดว่าจะต้องมีหมายจับ หรือเป็นกรณีความผิดซึ่งหน้า ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 98(2)
6. ความในวรรคสามของมาตรา 90 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 นั้น ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า “ในกรณีที่มีการจับกุมผู้กระทำความผิดตามวรรคสอง” จึงต้องหมายความว่า ตามวรรคสามนี้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ฯลฯ ผู้อำนวยการเขต จะมีอำนาจเปรียบเทียบปรับผู้ต้องหา หรือผู้กระทำความผิดได้เฉพาะในกรณีที่มีการจับกุมผู้กระทำความผิดในระหว่างการเข้าไปตรวจค้นในอาคารหรือ บริเวณที่ตั้งอาคาร ฯลฯ ตามวรรคสองเท่านั้น (เปรียบเทียบปรับได้ เมื่อถูกจับในอาคารหรือบริเวณที่ตั้งอาคาร)
7. มาตรา 90 เป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ ของกรุงเทพมหานครไว้เป็นพิเศษ เป็นข้อยกเว้นของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

8. มาตรา 89 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ให้กรุงเทพมหานคร มีหน้าที่ดำเนินการกิจการในเขตกรุงเทพมหานครในเรื่องต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก รวมทั้งการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร และตามกฎหมายอื่นที่กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร และหน้าที่อื่น ๆ ตามที่กฎหมายระบุให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ เทศบาลนคร หรือตามที่คณะรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมอบหมาย หรือที่กฎหมายระบุให้เป็นหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร

และพระราชบัญญัติดังกล่าว บัญญัติไว้ในมาตรา 90 ว่า ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 89 ดังกล่าวข้างต้น ให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ฯลฯ และข้าราชการกรุงเทพมหานครที่ผู้ราชการกรุงเทพมหานครแต่งตั้ง (หมายถึงเจ้าหน้าที่เทศกิจ) เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่สำหรับปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว และให้มีฐานะเป็นพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยมีอำนาจเข้าไปในอาคารที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย มีอำนาจยึดหรืออายัดเอกสาร ฯลฯ ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด มีอำนาจจับกุม มีอำนาจเปรียบเทียบกำหนดค่าปรับ และมีอำนาจสอบสวนผู้กระทำความผิดด้วย

กรมอัยการได้เคยมีความเห็นไว้ว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 90 ไม่ได้เป็นพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 ก็ไม่ใช่เป็นกฎหมายพิเศษที่ยกเว้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งเป็นกฎหมายทั่วไปโดยให้เหตุผลว่า พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 มาตรา 90 ที่บัญญัติให้ข้าราชการกรุงเทพมหานครที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแต่งตั้ง มีอำนาจในการสอบสวน และมีฐานะเป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น ไม่ได้จำกัดว่า ให้มีอำนาจสอบสวนในความผิดใดบ้าง จึงครอบคลุมความผิดทุกชนิดที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร ตามมาตรา 89 ซึ่งมี 27 ประการ

และยังเพิ่มเติมด้วยอำนาจหน้าที่ทุกอย่างของผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ เทศบาลนคร หน้าที่ตามกฎหมายอื่นที่ระบุเป็นหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร หน้าที่รัฐมนตรี นายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย มอบหมายตามมาตรา 89(27) อีกด้วย ซึ่งมากและครอบคลุมความผิดทุกอย่าง จน

ไม่อาจเรียกว่าเป็นกฎหมายพิเศษได้ ทั้งยังมีได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะตั้งให้เป็นพนักงานสอบสวน ไม่กำหนดตัวผู้ส่งสำนวนให้อัยการ และผู้ทำความเห็นแย้งไว้(ชุมพล ชาวเกาะ, 2535 : 105)

ด้วยเหตุดังกล่าวจึงเห็นได้ว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครที่แต่งตั้งตามมาตรา 90 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 นั้น ไม่มีฐานะเป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตามที่มาตรา 90 วรรคสี่ได้บัญญัติไว้แต่อย่างใด

ในปัจจุบันนี้ เจ้าหน้าที่เทศกิจเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 90 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 นั้น มีอำนาจในการจับกุมผู้กระทำความผิดตามกฎหมาย หรือข้อบัญญัติที่กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร ได้ในฐานะเป็นพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา สำหรับอำนาจในการเปรียบเทียบปรับนั้น ผู้ที่มีอำนาจในการเปรียบเทียบปรับ สามารถทำการเปรียบเทียบปรับได้เฉพาะความผิดที่ได้ทำการจับกุมผู้กระทำความผิดในอาคารเท่านั้น เช่น ความผิดฐานสูบบุหรี่ในห้องชมภาพยนตร์ ตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่องควบคุมความเป็นระเบียบเรียบร้อย และการอนามัยในโรงภาพยนตร์ และรถยนต์ประจำทาง พ.ศ. 2519 ข้อ 8 หรือความผิดตามพระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2484 ฐานใช้สถานที่เอกชนเป็นสถานที่จำหน่ายอาหาร หรือน้ำแข็ง โดยไม่ได้รับอนุญาต เป็นต้น ยกเว้นความผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 แม้จับกุมผู้กระทำความผิดในอาคาร ก็ไม่มีอำนาจเปรียบเทียบปรับได้ตามความต้องการของคณะกรรมการกฤษฎีกา(ชุมพล ชาวเกาะ, 2535 : 107)

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันได้มีกฎหมายใหม่ที่ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่เทศกิจเพิ่มขึ้นอีก คือ พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ที่มีบทบัญญัติ มาตรา 44 ในการ “จับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งไม่เชื่อฟังคำสั่งเตือนและดำเนินคดี” ตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว และมาตรา 48 ให้เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจเปรียบเทียบปรับได้ด้วย ถ้าผู้ต้องหาไม่ยินยอมให้ดำเนินคดีเพื่อฟ้องร้องต่อไป

4.2.7.3 การจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งไม่ใช่ความผิดซึ่งหน้าโดยเจ้าหน้าที่เทศกิจ

โดยปกติเจ้าหน้าที่เทศกิจมีอำนาจในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าได้ดังที่กล่าวแล้ว ในส่วนความผิดที่ไม่ใช่ความผิดซึ่งหน้ามีวิธีปฏิบัติ ดังนี้

ก. ความผิดลหุโทษ หรือคดีที่มีโทษปรับสถานเดียว ไม่เกิน 2,000 บาท ให้พนักงานเจ้าหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานให้เพียงพอ ที่จะเชื่อว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดแล้วเสนอผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร หรือผู้อำนวยการเขต หรือผู้ที่รับมอบหมายตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 มาตรา 81 ถึง มาตรา 84 เพื่อออกหมายเรียกผู้ต้องหามาพบ เมื่อดำเนินการส่งหมายเรียกให้กับผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 55 และมาตรา 56 โดยชอบแล้ว ผู้ต้องหาไม่มาตามหมายเรียก โดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควรก็ดี ได้หนีไปก็ดี หรือมีเหตุควรสงสัยว่าจะหลบหนี จึงให้พนักงานเจ้าหน้าที่ เสนอผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร หรือผู้อำนวยการเขต หรือผู้ที่ได้รับมอบอำนาจ แล้วแต่กรณี ออกหมายจับ จับผู้ต้องหามาดำเนินคดีต่อไป

ข. ความผิดลหุโทษ และคดีที่มีโทษปรับสถานเดียว ไม่เกิน 2,000 บาท เมื่อผู้ต้องหามาพบพนักงานเจ้าหน้าที่เอง ก็ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินคดีต่อไป

ค. ความผิดจากข้อ ก. ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดยข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2525 แล้วจึงเสนอผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร หรือผู้อำนวยการเขต หรือผู้ที่ได้รับมอบอำนาจตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 มาตรา 81 ถึง 84 เพื่อออกกฎหมายเรียกผู้ต้องหามาพบ เมื่อดำเนินการส่งหมายเรียกให้กับผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 55 และมาตรา 56 โดยชอบแล้ว ผู้ต้องหาไม่มาตามหมายเรียก โดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควรก็ดี ได้หนีไปก็ดี หรือมีเหตุควรสงสัยว่าจะหลบหนี จึงให้พนักงานเจ้าหน้าที่เสนอผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร หรือผู้อำนวยการเขต หรือผู้ที่ได้รับมอบอำนาจแล้วแต่กรณี ออกหมายจับ ผู้ต้องหามาดำเนินคดีต่อไป

ง. ในกรณีความผิดนอกจากข้อ ก. เมื่อผู้ต้องหาพนักงานเจ้าหน้าที่เอง ก็ให้มีการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 136

ในการจับกุมนั้น ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งทำการจับ ต้องแจ้งแก่ผู้ถูกจับว่าเขาต้องถูกจับ พร้อมกับแจ้งข้อหาให้ทราบ แล้วสั่งให้ผู้ถูกจับไปยังงานเทศกิจ แต่ถ้าจำเป็นก็ให้จับตัวไปโดยสุภาพ เมื่อผู้จะต้องถูกจับนั้นไม่มีการต่อสู้อย่างใดแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่จะใช้อำนาจเกินกว่าเหตุมิได้ เว้นแต่ผู้จะต้องถูกจับนั้นต่อสู้ หรือแสดงกิริยาต่อสู้ พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้จับ จึงป้องกันตัวได้โดยไม่เกินกว่าสมควร

ถ้าบุคคลซึ่งจะถูกจับขัดขวาง หรือจะขัดขวางการจับ หรือหลบหนี หรือพยายามจะหลบหนี พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ทำการจับมีอำนาจใช้วิธี หรือการป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติกรรมแห่งเรื่องในการจับกุมนั้น

ในการที่จะวินิจฉัยว่า การกระทำเช่นไรเป็นการสมควรแก่เหตุ หรือไม่นั้น วินิจฉัยตามหลัก ดังนี้

1. อาการกิริยา
2. อาวุธและความร้ายแรงของอาวุธ
3. กำลังและความจำเป็น

การจับนั้น เมื่อจับได้แล้วต้องนำตัวผู้ถูกจับพร้อมด้วยพยานหลักฐานเท่าที่จะหาได้ไปส่งยังงานเทศกิจโดยเร็ว เว้นแต่จะมีเหตุจำเป็นจริง ๆ โดยปกติ เมื่อเหตุเกิดในท้องที่ใดให้มอบตัวผู้ถูกจับให้พนักงานเจ้าหน้าที่ท้องที่นั้นดำเนินคดีต่อไปตามระเบียบ เว้นแต่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร จะสั่งการเป็นอย่างอื่น เมื่อนำตัวผู้ถูกจับไปถึงที่ทำการแล้ว ถ้ามีหมายจับแต่ยังไม่ได้อ่าน ก็ให้เอาออกมาอ่านให้ผู้ถูกจับฟัง ทั้งให้แจ้งเหตุและข้อหาที่จับให้ผู้ถูกจับได้ทราบด้วย

ในกรณีจำเป็น พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ทำการจับ จะจัดการพยาบาลผู้ถูกจับเสียก่อน หรือนำตัวผู้ถูกจับส่งโรงพยาบาลที่ใกล้ที่สุด เพื่อให้ผู้ถูกจับที่เจ็บป่วยได้รับการรักษาพยาบาลเสียก่อนที่จะนำตัวส่งที่ทำการของพนักงานเจ้าหน้าที่

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่จับกุมบุคคลใด ตามหมายจับได้แล้ว ให้รีบรายงานไปยังพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ออกหมายจับโดยเร็ว และถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ออกหมายจับต้องการตัวก็ให้รีบส่งไปโดยด่วน เว้นแต่จะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น ในการที่จัดการตามหมายจับแล้วให้บันทึกรายละเอียด ในการจัดการตามหมายนั้น

ไว้ ถ้าจัดการตามหมายจับไม่ได้ เพราะเหตุใดก็ให้บันทึกพฤติการณ์ที่จัดการไม่ได้ แล้วส่งบันทึกนั้นไปยังพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ออกหมายโดยเร็ว

ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่จะทำการจับกุมผู้กระทำความผิดนอกเขตท้องที่ จะต้องแจ้งให้เขตของท้องที่ทราบล่วงหน้าก่อน เว้นแต่กระทำการตามคำสั่งของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร หรือปลัดกรุงเทพมหานคร และในคดีที่ไม่ได้ทำการเปรียบเทียบปรับผู้ต้องหาที่กระทำความผิด ให้พนักงานเจ้าหน้าที่จับกุม และนำตัวผู้ต้องหาพร้อมของกลางส่งให้แก่พนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจโดยเร็วที่สุด และถ้าได้จับกุมผู้กระทำความผิดอาญามาได้ ให้นำตัวผู้ถูกจับนั้นส่งให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ และหน้าที่ดำเนินคดีต่อไปโดยรีบด่วน(ชุมพล ชาวเกาะ, 2535 : 109-112)

4.2.7.4 การออกหมายเรียก หมายจับและหมายค้น

หมายเรียกผู้ที่มีอำนาจออกหมายจับนั้น ได้แก่ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้มีฐานะเป็นพนักงานสอบสวน แต่ในกรณีที่ผู้มีอำนาจออกหมายเรียกไปทำการสอบสวนด้วยตัวเอง ย่อมมีอำนาจที่จะเรียกผู้ต้องหา หรือพยานมาได้โดยไม่ต้องออกหมายเรียก

หมายจับ ผู้ที่มีอำนาจออกหมายจับนั้น ได้แก่ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร หรือผู้อำนวยการเขต ที่มีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้นภายในเขตพื้นที่เขตอำนาจของตน หรือผู้กระทำความผิดในเขตท้องที่อื่น แต่ได้หลบหนีเข้ามาพื้นที่ซึ่งเป็นเขตอำนาจของตนเท่านั้น

ภายในเขตอำนาจของตน พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีอำนาจหน้าที่จัดการให้เป็นไปตามหมายจับ ซึ่งได้มอบหรือส่งมาให้จัดการ ส่วนหมายจับที่ศาลหรือหัวหน้าพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ได้ออกและมอบหรือส่งมาให้จัดการนั้น เจ้าพนักงานผู้รับหมายต้องรับผิดชอบในการจัดการตามหมายนั้น จะจัดการเองหรือส่งให้เจ้าพนักงานรองลงไปจัดการให้ก็ได้ หรือจะมอบ หรือจะส่งสำเนาที่รับรองว่าถูกต้องให้แก่พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจคนอื่น ซึ่งมีหน้าที่จัดการตามหมายซึ่งตนได้รับนั้นก็ได้ ถ้าหมายนั้นได้มอบหรือส่งให้แก่เจ้าพนักงาน ตั้งแต่สองนายขึ้นไป เจ้าพนักงานจะจัดการหมายนั้น แยกกันหรือร่วมกันก็ได้

ส่วนหมายค้น ผู้ที่มีอำนาจออกหมายค้น ได้แก่ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร หรือผู้อำนวยการเขต เช่นกัน และหมายค้นนั้น มีเขตพื้นที่ในการออกหมายเฉพาะในเขตพื้นที่ ซึ่งผู้ที่มีอำนาจออกหมายค้น มีเขตอำนาจเท่านั้น ห้ามออกหมายค้นเพื่อเข้าไปค้นในเขตพื้นที่ซึ่งตนไม่มีเขตอำนาจ หากมีความจำเป็นที่จะต้องออกหมายให้ค้นนอกเขตพื้นที่ซึ่งตนมีเขตอำนาจ ในกรณีเช่นนี้จะต้องขอให้ผู้ที่มีเขตอำนาจ และพื้นที่นั้น ๆ ออกหมายค้นให้

จากที่กล่าวมาทั้งหมดเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานในองค์กรต่าง ๆ จะเห็นวาทฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้ต่างกัน อาจเนื่องมาจากลักษณะงานที่ต่างกัน ซึ่งสามารถแยกกลุ่มพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มที่มีทั้งอำนาจจับกุมและสอบสวน ได้แก่ พนักงานสอบสวน
2. กลุ่มที่มีอำนาจเฉพาะจับกุม ตรวจสอบ แต่ไม่มีอำนาจสอบสวน ได้แก่
 - 2.1 พนักงานศุลกากรและพนักงานเจ้าหน้าที่ในพระราชบัญญัติศุลกากร
 - 2.2 ผู้ตรวจการกรมการขนส่ง
 - 2.3 เจ้าหน้าที่เทศกิจ
3. กลุ่มที่ไม่มีอำนาจจับกุม แต่มีอำนาจสอบสวน
 - 3.1 พนักงานคุมประพฤติและพนักงานสังคมสงเคราะห์
สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม
 - 3.2 เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์
4. กลุ่มที่ไม่มีทั้งอำนาจจับกุมและสอบสวน
 - 4.1 พนักงานคุมประพฤติ กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย
 - 4.2 พนักงานคุมประพฤติ กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม

จะเห็นได้ว่า มีข้อสังเกตเกี่ยวกับความแตกต่างของบทบัญญัติในส่วนของอำนาจเจ้าพนักงานอย่างน่าสนใจซึ่งผู้ศึกษาจะได้อภิปรายผลในภาพรวมในบทต่อไป

4.3 ทัศนะของบุคคลที่ใช้กฎหมายคุมประพฤติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติ

4.3.1 ทัศนะของพนักงานคุมประพฤติ

จากการส่งแบบสอบถามไปยังพนักงานคุมประพฤติในเขตกรุงเทพมหานครจำนวน 7 แห่งจาก 9 แห่ง ได้จำนวนหน่วยตัวอย่าง 42 ราย โดยใน แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

4.3.1.1 ข้อมูลทั่วไป

4.3.1.2 ทัศนะต่อแนวทางการปรับปรุงแก้ไขอำนาจหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติ

4.3.1.3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

4.3.1.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง เป็นการอธิบายถึงลักษณะของกลุ่มประชากรที่ศึกษาโดยใช้ค่าเป็นร้อยละดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	22	52.4
หญิง	20	47.6
รวม	42	100.0
2. อายุ		
ไม่เกิน 25 ปี	2	4.8
26 - 30 ปี	15	35.7
31 - 35 ปี	16	38.1
36 - 40 ปี	7	16.6
เกินกว่า 40 ปี	2	4.8
รวม	42	100.0
ค่าเฉลี่ย = 32.29		
3. การศึกษา		
ปริญญาตรี	41	97.6
ปริญญาโท	1	2.4
รวม	42	100.0

4.3.1.2 ทัศนะต่อแนวทางการปรับปรุงแก้ไขอำนาจหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติ

รายละเอียดของทัศนะดังกล่าวแสดงโดยคำร้อยละและค่าเฉลี่ยดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ทัศนะต่อแนวทางปรับปรุงแก้ไขอำนาจหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติ

ทัศนะ	เห็นด้วย		ไม่เห็นใจ		ไม่เห็นด้วย		รวม	
	f	%	f	%	f	%	N	%
1. พนักงานคุมประพฤติทำหน้าที่เหมือนผู้ป้องกันสังคม เพราะมีหน้าที่สืบเสาะประวัติจำเลย เสนอต่อศาล เพื่อกลับกรອງว่าบุคคลใดสมควรใช้วิธีการคุมความประพฤติ	40	95.2	1	2.4	1	2.4	42	100
2. พนักงานคุมประพฤติทำหน้าที่เป็นผู้รักษากฎหมาย เพราะต้องคอยสอดส่องดูแลผู้ถูกคุมความประพฤติ หากมีการฝ่าฝืนเงื่อนไข พนักงานคุมประพฤติจะต้องรายงานศาลเพื่อเพิกถอนการคุมความประพฤติบุคคลนั้น	32	76.2	5	11.9	5	11.9	42	100
3. พนักงานคุมประพฤติทำหน้าที่เป็นผู้ให้การสงเคราะห์ผู้กระทำผิด โดยการช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาแนะนำ ผู้ถูกคุมความประพฤติให้สามารถดำรงตนเป็นพลเมืองดีในสังคม	40	95.2	2	4.8	0	0	42	100
4. การสืบเสาะและพินิจทำให้ศาลทราบภูมิหลังของผู้กระทำผิดแต่ละราย และช่วยให้การพิจารณาพิพากษาลงโทษเป็นไปอย่างเหมาะสม	38	90.5	3	7.1	1	2.4	42	100
5. พระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุมความประพฤติควรกำหนดให้มีการสืบเสาะฯ ทุกคดี ยกเว้นคดีลหุโทษ	12	28.5	7	16.7	23	54.8	42	100

ทัศนะ	เห็นด้วย		ไม่เห็นใจ		ไม่เห็นด้วย		รวม	
	f	%	f	%	f	%	N	%
6. ศาลควรสั่งให้พนักงานคุมประพฤติ ดำเนินการคุมความประพฤติผู้ กระทำผิดที่ผ่านการสืบเสาะฯแล้ว เท่านั้น	25	59.6	3	7.1	14	33.3	42	100
7. ระยะเวลาการสืบเสาะฯซึ่งกฎหมาย ให้ไว้ 15 วัน นับว่าเพียงพอแล้ว ที่ จะทำให้พนักงานคุมประพฤติได้ ข้อมูลอันเที่ยงตรง	2	4.8	5	11.9	35	83.3	42	100
8. พนักงานคุมประพฤติที่ปฏิบัติหน้าที่ สืบเสาะประวัติจำเลย หรือสอบถ้อย คำผู้ถูกคุมความประพฤติทำหน้าที่ คล้ายพนักงานสอบสวน	27	64.2	9	21.4	6	14.4	42	100
9. กฎหมายควรระบุอำนาจหน้าที่ของ พนักงานคุมประพฤติให้ชัดเจนใน การรวบรวมหลักฐานต่าง ๆ จากร่าง กายของจำเลยหรือผู้ถูกคุมความ ประพฤติ เช่น การพิมพ์ลายนิ้ว มือ การถ่ายภาพ การเก็บปัสสาวะ หรือของเหลวอื่น	37	88.1	3	7.1	2	4.8	42	100
10. กฎหมายควรกำหนดให้พนักงานคุม ประพฤติมีอำนาจตรวจค้นตัว จำเลยหรือผู้ถูกคุมความประพฤติ หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่า มีการ ซุกซ่อนสิ่งของผิดกฎหมายหรือสิ่ง ของที่ฝ่าฝืนเงื่อนไขของศาล	27	64.3	6	14.2	9	21.5	42	100
11. กฎหมายไม่ควรให้พนักงานคุม ประพฤติมีอำนาจในการตรวจค้น ที่อยู่อาศัยของจำเลยหรือผู้ถูกคุม ความประพฤติ แม้มีเหตุอันควร สงสัยว่ามีการซุกซ่อนสิ่งของผิด กฎหมายหรือสิ่งของที่ฝ่าฝืนเงื่อนไข ของศาล	20	47.6	9	21.5	13	30.9	42	100

ทัศนะ	เห็นด้วย		ไม่เห็นใจ		ไม่เห็นด้วย		รวม	
	f	%	f	%	f	%	N	%
12. หากกฎหมายให้อำนาจพนักงานคุมประพฤติในการตรวจค้นที่อยู่อาศัยของจำเลยหรือผู้ถูกคุมความประพฤติ จะต้องมีเหตุอันควรและต้องมีหมายค้นจากศาล	28	66.6	7	16.7	7	16.7	42	100
13. ในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้กระทำผิด กฎหมายควรบัญญัติให้พนักงานคุมประพฤติ มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวน	34	81.0	4	9.5	4	9.5	42	100
14. การจับกุมผู้ถูกคุมความประพฤติที่ฝ่าฝืนเงื่อนไข ตามหมายจับของศาล ไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควรจากหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ	41	97.6	1	2.4	0	0	42	100
15. การที่ผู้ถูกคุมความประพฤติฝ่าฝืนเงื่อนไขของศาลแต่ไม่ถูกจับตามหมายจับ ส่งผลให้มีการฝ่าฝืนเงื่อนไขมากขึ้น เนื่องจากผู้ถูกคุมความประพฤติไม่เกรงกลัว	40	95.2	2	4.8	0	0	42	100
16. ในกรณีที่ผู้ถูกคุมความประพฤติฝ่าฝืนเงื่อนไขการคุมความประพฤติและศาลได้ออกหมายจับไว้แล้ว ควรให้พนักงานคุมประพฤติมีอำนาจจับกุมและควบคุมตัวส่งศาลภายใน 24 ชั่วโมง	25	59.5	5	11.9	12	28.6	42	100

ทัศนนะ	เห็นด้วย		ไม่เห็นใจ		ไม่เห็นด้วย		รวม	
	f	%	f	%	f	%	N	%
17. ในกรณีที่ผู้คุมความประพฤติ กระทำการฝ่าฝืนเงื่อนไขของศาล อย่างชัดเจนและเป็นเงื่อนไขที่ สำคัญ เช่น ห้ามเสพยาเสพติด กฎหมายควรให้พนักงานประพฤติดี อำนาจจับกุมและควบคุมตัวบุคคล นั้นส่งศาลภายใน 24 ชั่วโมง โดยไม่ต้องมีหมายจับ	26	61.9	8	19.0	8	19.1	42	100
18. ในกรณีที่ผู้คุมความประพฤติ มีพฤติกรรม หรือมีแนวโน้มที่จะ เป็นอันตรายแก่ชุมชน อย่างร้าย แรง กฎหมายควรให้พนักงาน ประพฤติดีอำนาจจับกุมและควบ คุมตัวบุคคลนั้นส่งศาลภายใน 24 ชั่วโมง โดยไม่ต้องมีหมายจับ	15	35.7	14	33.3	13	31.0	42	100
19. การให้พนักงานคุมประพฤติดี อำนาจจับกุมผู้ถูกคุมความ ประพฤดิที่ฝ่าฝืนเงื่อนไขของศาล จะส่งผลให้การฝ่าฝืนเงื่อนไขลดลง	27	64.2	13	31.0	2	4.8	42	100
20. พนักงานคุมประพฤดิในงาน สืบเสาะฯ และ งานควบคุมและ สอดส่องมีภาระหน้าที่ที่เสี่ยงต่อ อันตราย	38	90.4	2	4.8	2	4.8	42	100
21. พนักงานคุมประพฤดิไม่ควรพก พาอาวุธใด ๆ	10	23.8	4	9.5	28	66.7	42	100
22. กรณีที่จะอนุญาตให้พนักงานคุม ประพฤดิพกพาอาวุธได้ ควรเป็น เฉพาะกรณีที่ต้องเข้าไปใน พื้นที่อันตรายเท่านั้น	31	73.8	7	16.7	4	9.5	42	100

ทัศนะ	เห็นด้วย		ไม่พอใจ		ไม่เห็นด้วย		รวม	
	f	%	f	%	f	%	N	%
23. กรณีที่จะอนุญาตให้พนักงานคุมประพฤติพกพาอาวุธได้ ควรให้เฉพาะผู้มีหน้าที่ในการจับกุมหรือควบคุมตัวผู้ถูกคุมความประพฤติเท่านั้น	29	69.0	1	2.4	12	28.6	42	100
24. การเพิ่มอำนาจหน้าที่ให้พนักงานคุมประพฤติจะต้องมีการถ่วงดุลย์ และสามารถตรวจสอบการใช้อำนาจนั้นได้	31	73.8	6	14.3	5	11.9	42	100
25. การเพิ่มอำนาจหน้าที่ให้พนักงานคุมประพฤติจะต้องคำนึงถึงสิทธิของจำเลยและผู้ถูกคุมความประพฤติด้วย	8	19.0	2	4.8	32	76.2	42	100
26. เมื่อพนักงานคุมประพฤตินำอำนาจหน้าที่เพียงพอย่อมทำให้งานคุมประพฤติประสบผลสำเร็จมากขึ้นในการคุ้มครองป้องกันสังคม	35	83.3	7	16.7	0	0	42	100

ค่าเฉลี่ยรวม $\bar{x} = 3.86$

จากตารางที่ 3 จะเห็นได้ว่าพนักงานคุมประพฤติส่วนใหญ่มีทัศนะโดยรวมเป็นไปในทางเดียวกัน กล่าวคือ เห็นด้วยกับการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติ เพื่อให้เกิดความชัดเจน ได้แก่ ในเรื่องของการรวบรวมหลักฐานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการพิมพ์ลายนิ้วมือ การถ่ายภาพและการเก็บปัสสาวะของจำเลยและผู้ถูกคุมความประพฤติ และควรให้พนักงานคุมประพฤตินำอำนาจ เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวน

นอกจากนั้น ยังมีเห็นด้วยกับการเพิ่มมาตรการบางประการ เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพ โดยให้พนักงานคุมประพฤตินำอำนาจตรวจค้นตัวจำเลยหรือผู้ถูกคุมความประพฤติได้ หากมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการซุกซ่อนสิ่งผิดกฎหมายหรือสิ่งที่ฝ่าฝืนเงื่อนไขของศาล แต่ผู้ตอบก่อนข้างจะไม่เห็นด้วยหากเป็นการ

คั้นที่อยู่อาศัยของจำเลยหรือผู้ถูกคุมความประพฤติ เว้นแต่จะเป็นมีเหตุอันควรและต้องมีหมายค้นจากศาลเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม ผู้ตอบเห็นด้วยกับการให้พนักงานคุมประพฤติมีอำนาจในการจับกุมผู้ถูกคุมความประพฤติที่ศาลออกหมายจับไว้แล้ว โดยต้องนำตัวส่งศาลภายใน 24 ชั่วโมง ซึ่งผู้ตอบเชื่อว่าจะทำให้การฝ่าฝืนเงื่อนไขลดลง

และยังเห็นด้วยว่า ถ้าหากพบว่าผู้ถูกคุมความประพฤติฝ่าฝืนเงื่อนไขอย่างชัดเจนและเป็นเงื่อนไขสำคัญ ควรให้พนักงานคุมประพฤติมีอำนาจดำเนินการจับกุมทันทีโดยไม่ต้องมีหมายจับ แต่ในกรณีการจับกุมผู้ถูกคุมความประพฤติที่เพียงแต่มีพฤติกรรมหรือมีแนวโน้มที่จะเป็นอันตรายแก่ชุมชน ผู้ตอบที่เห็นด้วย ไม่แน่ใจ และไม่เห็นด้วยมีจำนวนพอ ๆ กัน

ในกรณีของการพกพาอาวุธนั้น พนักงานคุมประพฤติส่วนใหญ่เห็นว่าควรอนุญาตให้พกพาอาวุธ แต่ควรเป็นกรณีที่ต้องเข้าไปในพื้นที่อันตราย หรือควรให้เจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่จับกุมเท่านั้นที่จะพกพาอาวุธได้

นอกจากนั้น พนักงานคุมประพฤติส่วนใหญ่มีความพึงต้องกันว่า การเพิ่มอำนาจของพนักงานคุมประพฤติจะต้องคำนึงถึงสิทธิของจำเลยและผู้ถูกคุมความประพฤติ ทั้งยังต้องมีการตรวจสอบและถ่วงดุลย์การใช้อำนาจนั้นด้วย

4.3.1.3 ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอื่น ๆ เกี่ยวกับแนวทางการปรับปรุงแก้ไขอำนาจหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติ

พนักงานคุมประพฤติดีข้อเสนอเพิ่มเติม ในเรื่องของการเพิ่มโทษผู้ที่ไม่ยอมมาพบพนักงานคุมประพฤติ ซึ่งมีบทกำหนดโทษเบาบางเพียงแต่ปรับไม่เกิน 1,000 บาท หรือกรณีผู้ไม่ยอมตอบคำถามพนักงานคุมประพฤติ จะมีโทษปรับเพียง 500 บาท ซึ่งทำให้พนักงานคุมประพฤติไม่สามารถหาข้อเท็จจริงได้อย่างสมบูรณ์เพื่อทำรายงานสืบเสาะหรือเพื่อการคุมความประพฤติ

4.3.2 ทัศนะของผู้พิพากษา

เนื่องจากผู้ศึกษาได้รับแบบสอบถามคืนจากผู้พิพากษาเพียง 17 ท่าน จึงขอกล่าวถึงทัศนะของผู้พิพากษาที่สำคัญ ๆ โดยสรุป ดังนี้คือ

ผู้พิพากษาซึ่งตอบแบบสอบถาม เป็นเพศชาย 14 ท่าน เพศหญิง 3 ท่าน อายุอยู่ในระหว่าง 29 ถึง 40 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี 13 ท่าน ปริญญาโท 4 ท่าน

ผู้พิพากษาส่วนใหญ่เห็นว่างานสืบเสาะและพินิจช่วยให้ศาลได้พิจารณาพิพากษาลงโทษจำเลยได้อย่างเหมาะสม และในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติควรระบุอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจนทั้งในการพิมพ์ลายนิ้วมือ ถ่ายภาพและเก็บปัสสาวะของจำเลยและผู้ถูกคุมความประพฤติ แต่ยังคงมีความเห็นก้ำกึ่งที่จะให้พนักงานคุมประพฤติดำเนินการเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวน

ส่วนการเพิ่มมาตรการที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานคุมประพฤตินั้น เห็นว่าให้พนักงานคุมประพฤติควรมีอำนาจตรวจค้นตัวจำเลยและผู้ถูกคุมความประพฤติได้ในกรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการซุกซ่อนสิ่งผิดกฎหมายหรือสิ่งที่ฝ่าฝืนเงื่อนไขของศาล แต่มีความเห็นยังไม่แน่ใจในเรื่องการให้อำนาจตรวจค้นที่อยู่อาศัยของจำเลยและผู้ถูกคุมความประพฤติ ซึ่งคล้ายกับความเห็นของพนักงานคุมประพฤติ

ผู้พิพากษาส่วนใหญ่ยังเห็นด้วยว่า หน่วยงานที่รับผิดชอบตามหมายจับไม่ได้สนใจหมายจับของศาลเท่าที่ควร และการที่ผู้ถูกคุมความประพฤติไม่ถูกจับตามหมายจับของศาลส่งผลให้มีการฝ่าฝืนเงื่อนไขมากขึ้น อีกทั้งยังเห็นว่าควรให้พนักงานคุมประพฤติดำเนินการจับกุมได้ และต้องนำตัวผู้ถูกคุมความประพฤติส่งศาลภายใน 24 ชั่วโมง แต่การจับในกรณีฉุกเฉินเมื่อพบการฝ่าฝืนเงื่อนไขโดยไม่มีหมายจับนั้น ผู้พิพากษาค้างหนึ่งไม่เห็นด้วย

ส่วนการพกพาอาวุธนั้น ส่วนใหญ่เห็นว่าควรพกพาได้เฉพาะกรณีมีความจำเป็นต้องเข้าไปในเขตอันตราย หรืออนุญาตให้เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบจับกุมผู้ถูกคุมความประพฤติเท่านั้นที่พกพาได้ นอกจากนั้น ยังเห็นว่าการเพิ่มอำนาจให้พนักงานคุมประพฤติ จะต้องคำนึงถึงสิทธิของจำเลยและผู้ถูกคุมความประพฤติด้วยและต้องมีการถ่วงดุลย์ ตรวจสอบการใช้อำนาจนั้น

ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอื่น ๆ ของผู้พิพากษาเกี่ยวกับแนวทางการปรับปรุงแก้ไข
อำนาจหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติ เห็นว่า ควรมีการจัดประชุมสัมมนาเพื่อหาแนวทางแก้ไขดังกล่าวให้
เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น